

EXTRA DIK DECEMBERNUMMER

STATENKOERIER

uitgave van het wijkoverleg Statenkwartier
quarterly magazine for inhabitants of the Statenkwartier

Aan de bewoner(s) van dit huis

Gezocht Chauffeur/Begeleider

voor meerdere maar minimaal 1 dagdeel per week

Prettig rijden

De nieuwe bussen van het merk Mercedes Sprinter zijn voorzien van de modernste technieken (airco, automaat) voor het veilig vervoer van rolstoelgebonden personen.

Dankbaar werk

De bijzondere contacten, de dankbare blik in de ogen van de passagiers en de gezellige sfeer binnen het team, met collega's die altijd voor elkaar klaarstaan, maken dit tot favoriet vrijwilligerswerk.

Een proefperiode meerijden?

Maak vrijblijvend kennis met de Chauffeurs en Begeleiders. Het Vrijwilligerspunt Scheveningen brengt u graag met hen in contact.

Voor meer informatie:
(070) 416 20 20

info@vrijwilligerspuntscheveningen.nl
www.vrijwilligerspuntscheveningen.nl

4
Dick's Snackcar

9
'Statenwarmte' maakt succesvolle start

12
Strijkinstrumentenshop
speelt de eerste viool

14
Bouwen aan de Scheveningseweg

18
Den Engel wordt Den BEngel

21
Hitte-eiland

22
Lon Pennock – beeldhouwer

28
Kinderpagina

30
De klok slaat weer

33
Uit de knoop

36
Muziekroute 2018

38
Engel in de oorlog – Ru Paré

44
Uit het dagboek van minister Aalberse

51
Lampionnenoptocht in het Statenkwartier

53
Van de voorzitter

54
Colofon, Adverteren, Wijkinformatie

Van de redactie

Expats

"De expat voelt zich thuis in het Statenkwartier", concludeerde Den Haag Centraal in 2015: "de helft van de bewoners heeft zijn wortels niet in Nederland." Wellicht zelfs meer, zeggen make-laars. Exacte cijfers ontbreken. De gemeente hanteert privacy-regels, het CBS houdt dergelijke gegevens niet langer bij. Van alle haagse wijken is de onze bij expats het meest geliefd. Dat verbaast ons niet, wij weten dat het hier weelderig wonen is in deze wijk vol dynamiek, fraaie architectuur, groen en vlakbij zee.

Wij hebben allemaal inmiddels zo onze ervaringen met expats. Zij, onze mede-buurtbewoners, zijn hier vaak slechts voor korte tijd. De meesten zijn echt aardig, in ieder geval voorkomend en geven ons geen overlast. Omdat wij allemaal graag Engels spreken hoeft geen enkele expat moeite te doen om onze taal te leren. De middenstand in onze wijk is blij met al die expats. Ze kopen graag en door hun vraag naar kwaliteit en specialiteiten heeft onze 'Fred' een bijzonder ruim en rijk assortiment ontwikkeld.

Uiteraard maken wij kennis met expats als burens, drinken over en weer een kopje koffie bij elkaar, of een borrel. Een enkele keer eten we gezamenlijk. Vanzelfsprekend groeten we elkaar, met af en toe een praatje. Maar daar blijft het dan bij. Expats vergroten de diversiteit en veelkleurigheid van onze wijk maar leven in hun eigen wereld, hun eigen 'bubbel', zoeken begrijpelijkerwijs vooral landgenoten en collega's op. Weten vaak weinig van ons land en actuele gebeurtenissen. Voor hen is dat ook niet zo relevant. Ze zijn hier op doorreis, verblijven er een paar jaar om dan weer te verhuizen.

En daar zit 'm de kneep. Om het sociologisch uit te drukken: expats zijn (helaas) van weinig belang voor het sociale weefsel van ons Statenkwartier.

Kunnen wij daar iets aan doen? Win-win? Ook expats krijgen steeds de Statenkoerier in hun brievenbus. Wij hebben ons vaak afgevraagd: waar gaat hun interesse naar uit, hoe kunnen wij hen betrekken? De Statenkoerier had enkele jaren geleden een expat in haar redactie, ook had ons blad een aparte expat-pagina in het Engels; elk jaar blijkt het Walking Dinner bij expats populair. Maar verder weten we het niet.

Heeft u suggesties?

Moeten we weer een expat-pagina beginnen? Heeft u andere ideeën? Laat het ons weten!

statenkoerier@statenkwartier.net

Expats: how can we inform you and involve you in our neighbourhood? Please, give us your suggestions!

Jan Bron Dik

De snackcar is een typisch Haags fenomeen. Wie kent niet snackcar ‘De Vrijheid’ op de Bezuidenhoutseweg of ‘Snackcar Kraats’ natuurlijk, om de hoek van de HEMA aan de Grote Marktstraat. Zo hebben wij in het Statenkwartier ook een snackcar met landelijke bekendheid: ‘Dick’s Snackcar’ op het Frederik Hendrikplein.

Eerste generatie

Dick Kragt's zoon Carlo (72) vertelt het verhaal. "Mijn vader was slachter", zegt hij. "Met een paar compagnons vormden ze een soort van samenwerkingsverband en werden ingehuurd door de grote slachthuizen hier in de stad. Uitbenen en verwerken van vlees. Zwaar werk, want in die tijd moesten de karkassen nog met de hand worden opgetakeld. Omdat mijn vader vaak

Carlo Kragt. Foto: Abe van der Werff

last had van zijn longen moest hij op 44-jarige leeftijd stoppen. Dankzij financiële steun van zijn maten kon hij toen in 1960 de snackcar overnemen. Dat was nog een houten keet maar die verving hij door een soort caravan: Dick's Snackcar. Natuurlijk heeft hij zijn maten alles keurig terugbetaald."

Tweede generatie

Carlo volgde de HULO, het uitgebreid lager handelsonderwijs, werkte een korte periode als medewerker bij een verzekeringsmaatschappij en vervulde zijn diensplicht. "Mijn vader vond het werk in de snackcar toch wel zwaar worden en vroeg mij om hem te komen helpen." En zo ging Carlo als 22-jarige in 1968 zijn vader helpen. "Ik heb het tien jaar samen met hem gedaan. We waren in die tijd tot 12 uur 's avonds open. 's Ochtends opende één van ons en de ander nam het in de loop van de middag over."

De Amerikaanse ambassadeur Pete Hoekstra deed bij mij zijn eerste pintransactie

Nadat Carlo in 1978 de zaak had overgenomen liet hij in 1981 een nieuwe snackcar bouwen. Daarbij was hij natuurlijk wel gebonden aan de maatvoering van de gemeente. "Ik heb de kraam helemaal naar mijn eigen wensen laten ontwerpen en bouwen", lacht hij. "Alles moest precies passen maar het is goed doordacht. Ik ben rechtshandig en daar is bij de installatie van de apparatuur rekening mee gehouden. Omdat ik nooit het idee had dat mijn kinderen de zaak wilden overnemen heb ik sindsdien geen grote investeringen gedaan. Maar de kwaliteit van de spullen is erg goed. Op af en toe vervangen van een koelmotortje of iets dergelijks na werkt alles nog goed, dus dat bewijst het wel."

Derde generatie

Drie jaar geleden kwam er toch nog een van de kinderen in de zaak. Zoon André (1981) werkte na een MTS-opleiding als monteur en verkoper in de autobranche, waar hij in de nasleep van de crisis werkloos werd. Toen hij zijn vader ging meehelpen vond hij het leuk en bleef. Nu wil André de zaak te zijner tijd ook overnemen. Omdat de huidige snackcar er alweer 37 jaar staat zal er ook iets nieuws moeten komen. "De plannen voor de komende herinrichting van de Aert van der Goestraat en de Fred zijn wel duidelijk, maar wat er precies met het Frederik Hendrikplein gaat gebeuren weten we niet", zegt Carlo. "De gemeente wil een goede oplossing voor de kramen maar weet nog niet exact hoe die er uit moet zien. Ik wil zelf graag een plek waar de mensen droog staan en binnen kunnen eten. Kijk, bij Jan Brand kopen de mensen iets en gaan dan weer weg. Bij ons blijven ze dan vaak nog even om het op te eten. Als je dan nat wordt of wegwaait is dat natuurlijk niet

leuk. Nu moeten we elke dag de schotten weghalen en binnen zetten. Dat is een heel gesjouw, helemaal niet handig en het kost veel tijd. Het liefst zien we dat de overkapping vast wordt, gewoon met een deur erin en dan nog één of twee tafeltjes buiten. Dat zou toch moeten kunnen. Gelukkig begrijpt de ambtenaar van de gemeente ook wel dat we nog niets kunnen doen voordat de plannen voor het Frederik Hendrikplein volledig duidelijk zijn".

Vroeger en nu

Door alle jaren heen heeft Carlo de buurt flink zien veranderen. "Er woonden in de wijk veel gezinnen, beter gesitueerden die hier na de oorlog kwamen wonen. Je ziet nu dat veel huizen worden opgekocht door projectontwikkelaars die de huizen splitsen. Verder is het aantal expats enorm toegenomen. Vooral de laatste tien jaar heb ik heel veel buitenlandse klanten die bij internationale organisaties werken. Ook zij beginnen de Nederlandse patat en kroket te waarderen." Het assortiment is in de loop der jaren uitgebreid van patatje, kroketje, balletje gehakt, frikandelletje naar sateetje, loempia, bami- en nasihapjes. "Vroeg de Hagenees op het veen om een *beschuitstuitah met sallûf* en een *broodjûh schaamlip*, hier op het zand werd natuurlijk gewoon een gehaktbal met mayonaise en een broodje rosbiest besteld."

Op de vraag of Carlo nog net zo veel hoort en ziet als vroeger antwoordt hij ontkennend: "De klant van nu is veranderd, die heeft geen tijd meer maar altijd haast. Mensen pratten hier vroeger veel meer met elkaar. Ik was een klankbord, wist altijd precies wat er om ging in de wijk. Mensen kwamen vaak met hun problemen bij mij, meestal huis-, tuin- en keukenproblemen zoals bonje met de burens of last van hangjongeren. Ik luisterde naar ze en belde dan de wijkagent die bij hen langs ging om te proberen het probleem op te lossen. Vooral met Paul Lechner had ik altijd goed contact, die kon ik bij wijze van spreken bellen als hij buiten diensttijd op het strand lag. Vroeger kwam de wijkagent hier geregeld langs om te horen wat er in de wijk speelde, dat is de laatste jaren allemaal anders geworden. Ik zou nu niet eens weten wie de wijkagent is, dat vind ik wel jammer."

Foto: Abe van der Werff

Bekende klanten

“Na 50 jaar doe ik dit werk nog steeds met veel plezier”, lacht Carlo. “Het leukste is om mensen terug te zien die hier zijn opgegroeid en uiteindelijk weer in hun oude wijk zijn komen wonen. Ook komen hier regelmatig mensen langs die hun kinderen laten zien waar ze zijn opgegroeid. Die vinden het heel leuk dat ik er nog sta. De meeste mensen ken ik alleen van gezicht, een klant stelt zich niet voor. Wel weet ik natuurlijk wie de BN-ers zijn die hier gewoon hun patatje kwamen halen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan Kirsten van Dissel, bekend van Baantjer en TV West, of oud-staatssecretaris Martin van Rijn met vrouw en kinderen. Of de in februari overleden oud-staatssecretaris en AVRO-baas Gerard Wallis de Vries met zijn hondje. Ook rocklegende Robbie van Leeuwen, de grote man achter het wereldsucces Venus, kwam hier vaak.

Kees van Kooten haalde bij mij altijd eerst kroketjes voordat hij bij zijn moeder langsging

En natuurlijk niet te vergeten Kees van Kooten, die vanaf 1955 een aantal jaren in de Van Loostraat 17 woonde. Allang nadat hij weg was uit Den Haag bezocht hij hier nog regelmatig zijn moeder. Maar kwam dan eerst even bij mij langs om kroketjes te halen. Soms wordt je wel eens verrast. Zo stond hier vorig jaar opeens de net door Trump benoemde nieuwe Amerikaanse ambassadeur Pete Hoekstra voor onze snackcar. Hij was wat aan het winkelen op de Fred, geloof ik, en bestelde een kalfskroket. Toen hij betaalde vertelde hij mij dat dit de eerste pintransactie in zijn leven was.”

Voorlopig blijft Carlo nog een aantal dagen per week werken, hij vindt het werk en de contacten veel te leuk. De overige dagen staat zoon André in de snackcar. Als Carlo niet werkt besteedt hij veel tijd aan zijn kleinkinderen. “Mijn kinderen hebben in hun jeugd ervaren hoe weinig tijd ik voor ze had. Nu máák ik gewoon tijd voor mijn kleinkinderen”

Dick's Snackcar is niet meer tot 24.00 uur open, maar dagelijks van 11.30 uur tot 20.00 uur en op zondag van 14.00 uur tot 20.00 uur.

Kroket, frikandel, bitterbal, gehaktbal

Gezin Van Kooten in de tuin van de Van Loostraat 17, 1956.
Vlnr. Anke en Bill van Kooten, Annie Snaauw en Kees van Kooten.
Foto: DBNL (KB), collectie Kees van Kooten.

“De Nederlandse kroket is uniek en is in ons land de ‘koning der snacks’”, aldus culinair fenomeen Johannes van Dam (1946-2013)

Bron: stuffdutchpeoplelike.com

The Kragt family teaches expats to eat patat and kroketten

Snackcars are a phenomenon typical to The Hague. There are a few, wide-spread through the city, which every native of The Hague can easily name. Also in the Statenkwartier, we pride ourselves with a snackcar which is known nationally: 'Dick's Snackcar', on the Frederik Hendrikplein.

Founded by a Swiss named Hans Keller in 1954, in 1960 it was bought by a Dutchman named Dick Kragt (1916–2002) – to which the place still owes its name. Carlo, his son, tells us: "My father had always worked as a butcher. A tough job, especially in those days, and due to health problems he had to quit at age 44. Thanks to the financial help of his friends, he was able to purchase the snackcar. He was the one who gave it the current famous, container-style look". Carlo, then aged 22, soon came to work with his father. "Back then, we were opened till midnight, so my father asked me to help him out. Now, 50 years later, I still love to work here".

Luckily, also the younger generation seems keen on preserving the family snackcar tradition: Carlo's son André (1981) aims at taking over some time in the near future. Because the current snackcar is some 37 years old, something new will have to be built. Carlo is not yet sure what a new place should look like. "With all the transitions the Frederik Hendriklaan is going through, we're not sure what to do – whether the stand should stay like this or be altered. What I do know is that I want people to continue to be comfortable here, eating their snacks while being sheltered from blazing winds and rain. Probably it'd be best to have a fixed wall, with a door, and one or two tables outside. Luckily, the municipality understands we can not yet be exactly sure what to do until their plans for the Frederik Hendrikplein are definite.

Through the years, Carlo has seen the neighbourhood change a lot. "There used live mainly well-to-do families here. Now, a lot of properties are bought by project developers with the purpose of splitting up the houses. Also the amount of expats has increased immensely. A great deal of my current customers work at international organisations. They are starting to warm up to the Dutch patat and snacks – notably the 'kroket'!"

Carlo is not as involved in the neighbourhood as he used to be. "Nowadays everyone is in a hurry, but then people used to come around and chat. They'd tell me about their problems and everything that was going on in their lives. If needed, the neighbourhood police officer was just one phone call away. Today, I don't even have a clue who the neighbourhood police officer is".

Sometimes, however, people who left the Statenkwartier a long time ago, return for a visit. "They want to show their children where they used to live. They swing by and are pleasantly surprised I am still here. Sometimes, I myself am surprised: the other day, the newly appointed American ambassador to the Netherlands, Pete Hoekstra, suddenly walked in. He ordered a 'kroket' and told me this was the first pin-transaction of his life!"

Carlo (72) will continue to work a few days a week, as he loves his job and the contacts that come with it. He mainly spends his days off with his grandchildren.

Translation by Nuweira van Goens Youskine

Brief Glossary

'Kroketten' or 'Bitterballen'

Small snacks made from finely minced meat and flower, formed into balls or oblong shapes

Patat / Patatje / Fieten / Friet / Frietje: Deep fried bits of potato; chips.

Different names for the same thing, depending on where you are in the Netherlands.

The name 'patat' or 'friet' is derived from the Belgian-French name for "fried potatoes". The potato was from South America brought to Europe by the Spaniards in the sixteenth century. In France nowadays called 'pommes frites', in Flanders it is usually 'friet', 'frietten', 'frietjes' and sometimes 'fritten'. In the three southern provinces of Netherlands and in the south of Gelderland it is called 'friet', in the rest of Netherlands mostly the word 'patat' is used.

There is also disagreement on how it is called in combination with the various additions. But it boils down to this:

- *Friet of patat met mayo*: Chips with mayonnaise
- *Friet of patat met satésaus*: Chips with peanut sauce
- *Patatje oorlog ("war")*: Chips with peanut sauce, mayonnaise and onions
- *Patatje speciaal*: Chips with (curry) ketchup, mayonnaise and onions
- *Kapsalon ("barbershop")*: Chips with kebab / shoarma, cheese and salad
- *Maakt niet uit, doe maar wat*: Anything goes, just give me some chips

**Goed makelaarschap
zit 'm in de details.**

Huizen die steeds sneller worden verkocht. De hypotheekrente die onder het vriespunt daalt. De woningmarkt is oververhit. Of u nu een woning zoekt of er een wilt verkopen: u heeft een makelaar nodig die de rust bewaart. Die het overzicht behoudt. Mét oog voor de details. Dat is Nélisse, al 40 jaar. Ons team staat voor u klaar. Maak snel een afspraak voor een adviesgesprek.

Dit is Nélisse.

Statenlaan 128, Den Haag • T 070 350 1400 • E info@nelisse.nl • www.nelisse.nl

'Statenwarmte' maakt succesvolle start

Tekst: Tom Egyedi*

Wat gaat u doen? Onze wijk gaat op termijn van het aardgas af en we zullen onze woningen met andere middelen dan aardgas moeten gaan verwarmen. Uiterlijk 2030 is het zover, maar misschien ook wel eerder.

Zoals u in de vorige Statenkoerier kon lezen is in onze wijk het bewonersinitiatief 'Statenwarmte' gestart. Als bewoners zijn we op zoek naar een of meer geschikte warmte-oplossingen voor het Statenkwartier. Willen we een collectief warmtenet? Gaan we individueel onze woningen verwarmen met warmtepompen? Of wachten we op een waterstofgasnet?

De afgelopen maanden hebben we flinke stappen gezet. Op 27 september discussieerden ruim 100 wijkbewoners in het Couvéehuis op de Prins Mauritslaan over de vraag wat we willen en hoe verder. Thema's die daarbij aan de orde kwamen waren:

→ De noodzaak dat we als wijk van het aardgas af moeten, wordt niet door alle wijkbewoners gedeeld. Echter, de beslissing is genomen door het rijk en door de gemeente, dus we moeten ons er wel op gaan voorbereiden. Dat is wat we met *Statenwarmte* aan het doen zijn.

→ Inmiddels zijn enkele tientallen interviews gehouden met willekeurig gekozen buurtbewoners. Dit zullen we de komende tijd blijven doen om zoveel mogelijk input te verzamelen. Een van de zaken die opviel was dat de geïnterviewden weinig moeite zouden hebben met straten die tijdelijk moeten worden opengelegd om ruimtelijke aanpassingen te doen. Ook 'tijdelijk gedoe' in de woning vindt men minder problematisch dan wij van tevoren hadden ingeschat. Verder wordt belangrijk gevonden dat een toekomstige warmte-oplossing betaalbaar is, geen geluidsoverlast veroorzaakt en duurzaam is. Ook hecht men veel waarde aan medezeggenschap, goede voorlichting en het gezamenlijk als wijk en gemeente oppakken van de uitdaging. Geen verrassende conclusies, maar wel goed om een en ander bevestigd te zien.

→ Uit een korte peiling bleek dat de mening van de aanwezigen in de zaal niet veel afweek van de resultaten uit de interviews.

Stand van zaken

Hieronder volgt de stand van zaken op een rij. Let wel, de ontwikkelingen gaan snel en op het moment dat dit artikel verschijnt is het misschien alweer achterhaald. Wilt u de actuele stand van zaken weten? Iedere zaterdagochtend houdt Buurtenergie Statenkwartier (BES) spreekuur van 09.00 tot 11.00 uur, bij Doppio op de Frederik Hendriklaan 137. Wees welkom voor meer informatie en een kop koffie.

Warmteplan maken

In 2021 moet de gemeente voor iedere wijk een warmteplan hebben opgesteld. Op dit moment zijn er tien wijken waarin geëxperimenteerd wordt met het maken van zo'n plan. Zo ook het Statenkwartier in de vorm van *Statenwarmte*. Iedere wijk is anders en heeft een andere aanpak nodig. De woningen in onze wijk zijn voor het overgrote deel in particuliere eigendom en zodoende is het logisch dat wij zelf stevig mee

Op zondagmiddag 3 februari 2019 organiseert BES weer een wijkbijeenkomst in het Couvéehuis

Doelstelling van de gemeente Den Haag:
in 2030 van het gas af.

Uitnodiging
Bijeenkomst

**Wat gaat U
doen?**

Bewonersinitiatief **Statenwarmte** kijkt hoe we samen het Statenkwartier over 10 jaar kunnen verwarmen

mogen denken over een toekomstige oplossing. Ook is er een actieve organisatie in onze wijk die al veel kennis heeft (BES). Mede hierdoor kunnen wij nu zelf een voorzet maken voor een warmteplan. Bedenk echter wel: uiteindelijk is het de gemeenteraad die een beslissing neemt! Dan kijken ze ook naar het grotere plaatje hoe de warmtestromen door heel Den Haag moeten gaan lopen. Vandaar dat we proberen om de lijnen met de gemeente zo kort mogelijk te houden, zodat we niet uit elkaar drijven.

Waar hebben we het dan over?

Als we geen aardgas meer kunnen gebruiken om onze woningen te verwarmen hebben we andere warmtebronnen nodig. Dat kunnen individuele bronnen zijn of collectieve. En die kunnen warmte op verschillende temperaturen leveren. De (vele) mogelijkheden zijn we aan het onderzoeken. De resultaten daarvan delen wij met de wijk tijdens wijkbijeenkomsten. Op 25 november was er weer een bijeenkomst.

De alternatieven in grote lijnen:

- Een individuele oplossing per woning gebaseerd op duurzaam opgewekte elektriciteit, bijvoorbeeld met een lucht-warmtepomp of infraroodpanelen.
- Een kleinschalige collectieve oplossing (bijvoorbeeld een blok woningen) met een Warmte Koude Opslag (WKO) installatie waarbij bodemenergie wordt benut.
- Een collectieve oplossing zoals een nieuw aan te leggen wijkwarmtenet (stadswarmte) met verschillende bron-mogelijkheden, bijvoorbeeld geothermie, of warmte uit water (zeewater, rioolwater, oppervlaktewater).
- Een collectieve oplossing gebruikmakend van het bestaande gasnetwerk waardoorheen biogas of waterstofgas wordt getransporteerd.

Op de website www.statenwarmte.nl staan factsheets waar u meer over deze mogelijkheden kunt lezen.

Waar we niet meer naar kijken:

- Warmte geproduceerd door een biomassacentrale. De beschikbaarheid van voldoende biomassa is twijfelachtig en het slepen met biomassa over grote afstanden is energetisch onverstandig. Hooguit zou het kunnen dienen als oplossing voor de piekvraag op zeer koude dagen als er extra warmte-opwekking nodig zou zijn, of als tijdelijke bron in de overgang naar een collectief warmtenet.
- Warmte geproduceerd door een thoriumcentrale. Experts verwachten dat deze techniek pas over enkele tientallen jaren commercieel toepasbaar zal zijn. Tegen die tijd kan het misschien een vervangingsbron worden voor de oplossingen op korte en middellange termijn.

De komende maanden

De komende maanden zullen we stap voor stap steeds meer helder krijgen welke bronnen kansrijk zijn. En daarmee ook op welke temperatuur we onze woningen gaan verwarmen en of we dan maatregelen moeten nemen om het comfort te behouden. Zoals ik telkens herhaal: onafhankelijk van de toekomstige warmte-oplossing kunt u nu al iets doen om de toekomstige warmtevraag van uw woning te verminderen. De zogenaamde 'no-regret'-oplossingen zijn: vloerisolatie, dakisolatie, dubbel glas en zonnepanelen. En als u eventueel uw vloeren toch gaat vervangen, denk aan vloerverwarming in de woonkamer! Dat kan tegenwoordig ook prima gecombineerd worden met houten vloeren. Wel even opletten of het hout van uw voorkeur hiervoor geschikt is. Bij een keukenverbouwing zou ik sterk aanraden eens te gaan testen in een kookstudio of een inductiekookplaat iets voor u is.

De financiële kant

Naast de techniek is de financiële kant ook heel belangrijk, zo blijkt uit de interviews die we met buurtbewoners hebben gehouden. Misschien wilt u als bewoner zelf mede-eigenaar worden van een collectieve oplossing. Dat zou ons minder afhankelijk kunnen maken van de grote energieleveranciers en daarmee van de prijs die we betalen voor het verlagen van energie.

Hoe nu verder?

Op zondagmiddag 3 februari 2019 organiseert BES weer een wijkbijeenkomst in het Couvéehuis op de Prins Mauritslaan. Kom langs! Om te horen wat de laatste stand van zaken is, om mee te denken en uw voorkeuren aan te geven. Hou ons verder in de gaten via de website www.statenwarmte.nl. Daar staat ook hoe u ons kunt bereiken met vragen, opmerkingen of als u actief wilt worden om mee te denken of te doen.

**Tom Egyedi woont in het Statenkwartier en is mede-initiatiefnemer van 'Statenwarmte'.*

Zoekt u meer informatie?

Een greep uit de vele beschikbare links:

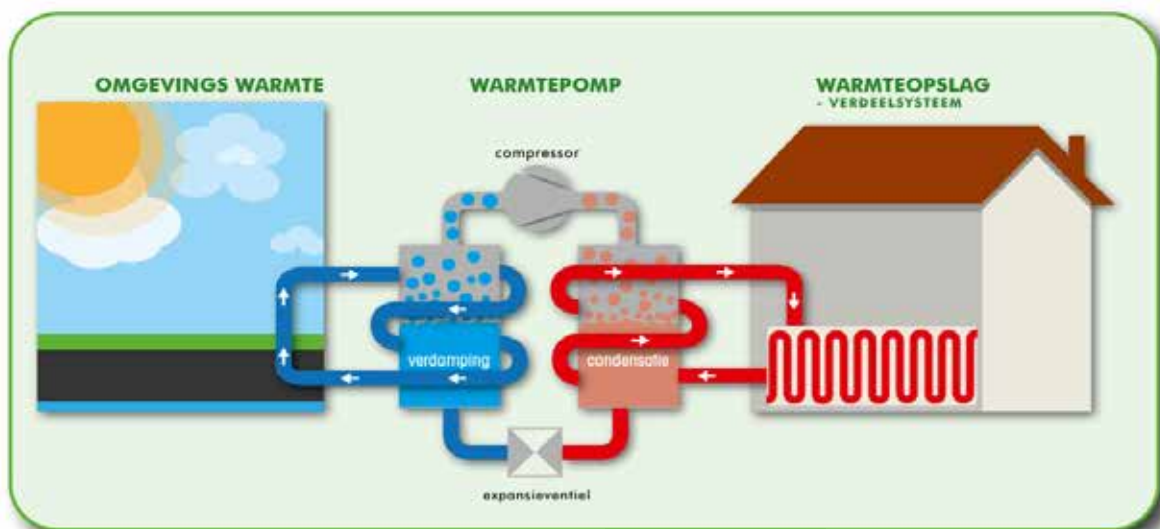
- Mijnduurzaamrendement.nl: goo.gl/DaNVzJ
- Bekijk alle 12 verbeteropties voor een energiezuinig en duurzaam huis: goo.gl/8pZK47
- Duurzaam verwarmen zonder aardgas. Heldere en uitgebreide informatie over de warmtepomp: www.warmtepomp-weetjes.nl

De slimste investeringen in je woonhuis: vloerisolatie, dakisolatie, dubbel glas en zonnepanelen. En als u uw vloeren gaat vervangen, denk aan vloerverwarming. Bron: gewoonovergeld.nl

Een **warmtepomp** is een apparaat dat warmte verplaatst door middel van arbeid. De meest bekende vorm is een koelkast. De warmtepomp is een apparaat dat de energie uit lucht, water of bodem omzet naar warmte voor verwarming en tapwater. Omdat warmtepompsystemen weinig tot geen fossiele brandstoffen gebruiken is hun milieubelasting erg laag. Tegelijk is het rendement van deze manier van je huis verwarmen enorm hoog. Het is dan ook een van de meest duurzame manieren om je huis te verwarmen en je warm water te regelen. Er zijn verschillende warmtepomp-systemen verkrijgbaar. Grofweg zijn er twee soorten. Een warmtepomp die warmte haalt uit het grondwater en een warmtepomp die warmte haalt uit ventilatie- en buitenlucht. Daarnaast is er de hybride waterpomp, die samenwerkt met het bestaande verwarmings-systeem in je huis. Warmtepompen gaan zeker vijftien jaar mee, zeker zo lang als een CV-ketel, en vereisen minder onderhoud. Er zit wel een minpuntje aan. Ze zijn behoorlijk duur.

In een **Warmte Koude Opslag (WKO)** installatie wordt bodemenergie gebruikt voor het verwarmen en koelen van gebouwen. Het benutten van bodemenergie is een duurzame oplossing waarmee het verbruik van fossiele brandstoffen voor energieopwekking fors teruggedrongen wordt. Met een WKO-installatie wordt een behoorlijke besparing op energiekosten gerealiseerd. In een WKO-installatie wordt grondwater in de dieper liggende bodem benut als energiebuffer. Er zijn verschillende soorten bodemenergiesystemen, zoals open systemen en gesloten systemen. WKO-systemen zijn open bronsystemen. Onderdeel van een WKO-installatie is een warmtewisselaar waarmee in de winter koud water in de koude bron geïnjecteerd wordt en 's zomers het opgewarmde water in een warme bron. In de zomer kan een gebouw gekoeld worden door het koude water op te pompen. 's Winters wordt een gebouw verwarmd door het warme water op te pompen.

Bron: Verwarming.nl

Een van de grootste verhuurders en verkopers in ons land

Strijkinstrumentenshop speelt de eerste viool

Tekst: Jan Bron Dik
Fotografie: Abe van der Werff

Van Weede van Dijkveldstraat 93. Kleine, keurige voortuin. Een woonhuis zoals zoveel in onze wijk. Op een piepklein briefje achter het raam van de voordeur staat: Strijkinstrumentenshop.nl. Mede-eigenaar Theo Wentink doet open en leidt mij door de entree naar de keuken, waar een draaitrap naar een benedenruimte gaat. Uitgegraven onder de begane grond is hier letterlijk het onderkomen van een van de grootste verhuurders van violen, altviol en cello's in Nederland.

Vijf jaar geleden besloot Theo Wentink (1952) om samen met zoon Jasper (28) deze onderneming te starten. "Ik was 60 jaar, had geen enkele ondernemerservaring, begon een eigen bedrijf en het blijkt superleuk", zegt hij stralend. "En samen met mijn zoon, dat is een fantastische combinatie."

Karpaten

Vanaf zijn 7e jaar speelt Wentink viool, o.a. in Hofstads Jeugdorkest; de laatste twee jaar als concertmeester. Voor

dat orkest begint hij in 2005 een leerproject voor kinderen om strijkinstrumenten te bespelen. Op eBay en Marktplaats koopt hij daarvoor kinderviooltjes en knapt die op. Het project is een enorm succes, maar in 2008 zijn voor ruim 140 kinderen de viooltjes niet meer aan te slepen. Wentink is ingenieur en erg handig. 'Waarom beginnen we niet zelf', denkt hij. Via connecties komt hij in Roemenië in contact met vooraanstaande vioolbouwers Gliga, Jozsef, Friderich en andere leveranciers. In het hart van de Karpaten. Daar groeien vanwege hoogte en klimaat de beste bomen met kwaliteitshout voor strijk-

Het team van Strijkinstrumentenshop.nl. Vlnr: Jasper Wentink, Petra Hogenvorst, Theo Wentink. Petra houdt haar eerste eigen gebouwde viool vast.

instrumenten, de esdoorn en spar. Al eeuwenlang is daar een traditie van vioolbouw. Ook is het hout er nog betaalbaar. Wentink importeert verder instrumenten en benodigdheden uit andere Europese landen en accessoires uit China. Om kwaliteit te kunnen garanderen bezoekt hij regelmatig vioolbouwers en bedrijven in diverse landen.

“Doelstelling van Strijkinstrumentenshop.nl is het leveren van een kwalitatief goed instrument voor beginnende- en gevorderde strijkers, voorzien van goede snaren en accessoires, tegen een betaalbare prijs, zeg maar vanaf €200 – 2.000. Wij positioneren ons met opzet in het lagere segment. Voor een nieuwe viool betaal je gauw €10.000 – 20.000. Maar veel meer kan ook. Nederland heeft best goede vioolbouwers maar strijkinstrumenten zijn duur en de markt is klein. Door de harde bezuinigingen in 2012 zijn er verschillende orkesten verdwenen.”

Scherp blijven en vernieuwen

“Ons bedrijf specialiseert zich in vier zaken: verhuur, verkoop, reparatie en online-dienstverlening. Zelf doe ik de in- en verkoop en de verhuur. In de verhuur hebben we momenteel 450 instrumenten. Dat groeit jaarlijks met zo'n 100. Wij onderhouden strijkinstrumenten van Hofstads Jeugdorkest en het leerproject van het Residentieorkest. Onderhoud en reparaties

worden uitgevoerd door Petra Hogervorst (22!), onze vioolbouwer. De online verhuur en verkoop van instrumenten, snaren, andere benodigdheden en accessoires groeit steeds verder. Ook daarin behoren we tot de grootste in Nederland. Jasper is daarvoor verantwoordelijk, hij heeft onze website gebouwd en vernieuwt die permanent. Ook doet hij onze financiën.”

“Ondernemen vind ik hartstikke leuk, je kunt er al je ideeën en energie in kwijt. Verder vind ik het ontzettend fijn dat mijn zoon dit later kan voortzetten. Wel is belangrijk dat we continu scherp blijven en vernieuwen. Zo is Jasper nu bezig op onze website voor elke huurklant een eigen account te maken. Voor die website maar ook voor onze overige diensten hebben wij van gebruikers en klanten een bijzonder hoge ranking, 9,4. Natuurlijk zijn we daar trots op, maar daar doen ook ons uiterste best voor. Die 9,4 verdient je alleen als je goede kwaliteit levert, klantgericht bent en extra service verleent.”

Wentink lacht: “Ja, in deze straat weten de meeste mensen wel van dit bedrijf hier. Onze zaak loopt goed, wij zijn geen winkel die reclame nodig heeft. Maar met deze exposure in de Statenkoerier weet de rest van de wijk het nu ook.”

Het Puttertje in uw testament?

Geef u om het Mauritshuis?
En denkt u weleens na over een schenking of nalatenschap?

Catharina Duschka
staat u graag te woord
070-302 3445
www.mauritshuis.nl/schenken

Mh

Mauritshuis

Bouwen aan de Scheveningseweg

Tekst en fotografie: Abe van der Werff*

De veel bezongen Scheveningseweg en de Nieuwe Tijd. Die twee gaan niet altijd goed samen. Er is de aanleg van nieuwe tramrails die veel tongen losmaakte. En er is de nieuwbouw van een kolossaal gebouw tussen Frankenslag en Rooseveltplantsoen, met aan de achterzijde de Johan van Oldenbarneveltlaan.

Eerst iets meer over deze bijzondere locatie. Hier stonden oorspronkelijk drie statige villa's met de welluidende namen Villa Rusthof, Huize Françoise en Villa Maria. Maar helaas. De drie villa's (foto's) werden in 1977 gesloopt om plaats te maken voor een groot kantoorpand. Toen keek men nog niet zo nauw naar cultureel erfgoed. Alleen al in het deel van de Scheveningseweg, waar de huidige nieuwbouw in kwestie verrijst, werden toen 21 villa's platgewalst (zie situatietekening) voor toenmalige nieuwbouw. Dit tijt keerde in 1996: het Statenkwartier kreeg de status van Rijksbeschermd Stadsgezicht. De verrezen kantoorkolos werd algemeen als hoog en massaal aangeinkt en detonierend in het beschermde stadsgezicht.

Het zal voor de gemeente een fijn moment zijn geweest om in 2015 toestemming te geven voor sloop ervan en de transformatie tot 121 woningen. Die 121 werden later 143 woningen. Een mooie kans om het gebouw meer in lijn te brengen met de rest van het Statenkwartier? Amvest**, een vastgoedontwikkelings- en investeringsmaatschappij, bedacht een nog hoger en massaler gebouw dan voorheen.

Bewoners van de Van Oldenbarneveltlaan maakten bezwaar tegen de hoogte van deze nieuwbouw. Hun bezwaar, ondersteund door het Wijkoverleg Statenkwartier, werd door de bestuursrechter echter afgewezen. Aan de ene kant staat thans de bouwer die met kennelijke instemming van de

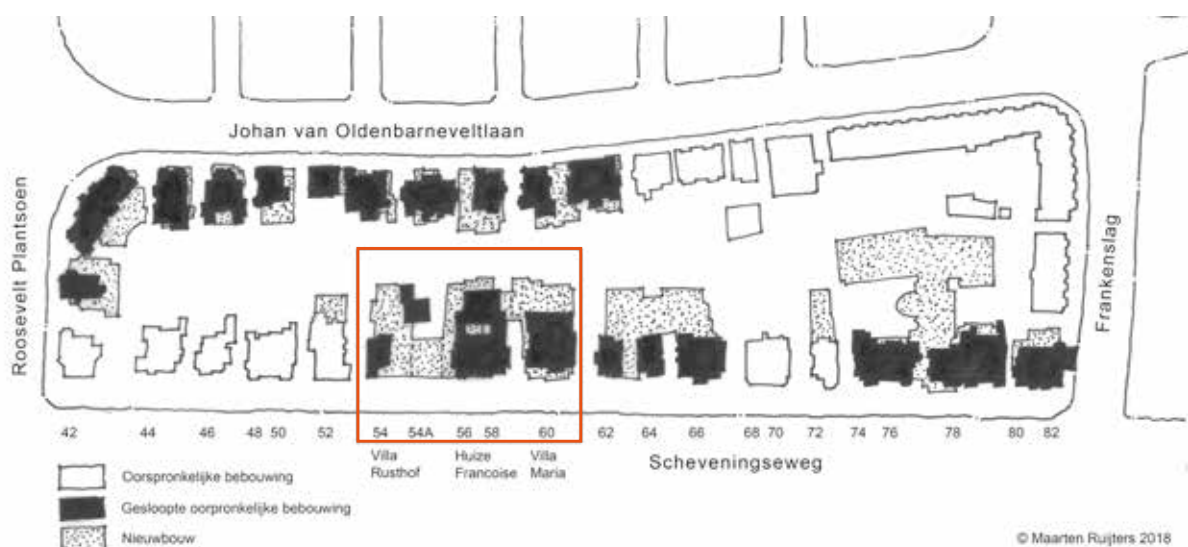

De drie gesloopte villa's die plaats maakten voor een groot kantoorgebouw

gemeente van het bestemmingsplan afwijkt en nu ook de rechter aan zijn zijde vindt, aan de andere kant bevinden zich bewoners die met steun van deskundigen ernstig bezwaar blijven maken tegen de overschrijding van de toegestane bouwhoogte van 17 meter voor het gehele bouwvolume. De bouwhoogte van het oorspronkelijke pand was 16,15 meter, na nieuwbouw wordt de hoogte 19,63 meter. Waarom doet die bouwer dat? De bouwer, Amvest dus, kortweg woning-belegger genoemd in het Vastgoed Journaal, paste de plannen voor de nieuwbouw na kritiek van bewoners enigszins aan. Zo verwijderde Amvest een bestaande tussenbeuk van het oorspronkelijke pand. Daardoor zal de nieuwbouw nu als drie losse gebouwen worden ervaren, aldus Amvest. “Maar”, vervolgt Amvest, “dit gaat ten koste van het bouwvolume” en voegt er daarom “ter compensatie” een 6e bouwlaag aan toe. Die extra 6e bouwlaag, daar gaat het nu allemaal om.

Aanvankelijk sprak Amvest over bescheiden appartementen bovenop de bestaande structuur. De adviseur van het Wijk-overleg Statenkwartier, ir. Maarten Ruijters, boog zich nog eens over de aangepaste plannen van Amvest. Hij nam nauwkeurig alle hem bekende maten op van oppervlak en volume en sloeg aan het rekenen. Wat bleek? Per saldo wordt het vloeroppervlak, toegestaan door het bestemmingsplan, overschreden met 2.270 m². Dat is voor de drie bouwdelen een volume van $2270 \times 3,2 = 7.264 \text{ m}^3$. Dat komt deels door het toevoegen van een 6e bouwlaag en deels door andere toevoegingen buiten de grenzen van het bestemmingsplan. Niet zo verwonderlijk dat omwonenden hiertegen bezwaar maken. Een aantal bewoners bereidt nu een vervolgpprocedure bij de Raad van State voor.

De nieuwbouw bevindt zich in het kader van 54–60

Zonder verder in te gaan op de meer technische constatering, lijkt het er op dat de beoordelaars bij gemeente en rechtbank onvoldoende inzicht hadden in de werkelijke bouwmassa en de impact van de overschrijding van het bestemmingsplan in relatie tot het Rijks Beschermd Stadsgezicht. Daarom vindt het Wijkoverleg dat de bezwaar-makende bewoners alle steun verdienen.

**Voor het schrijven van dit artikel had ik contact met onder meer Amvest, het Wijkoverleg Statenkwartier en ir. Maarten Ruijters.*

***Amvest noemt zichzelf "investment manager van woningbeleggingen en ontwikkelaar van woningen, woongebieden en zorgvastgoed in Nederland."*

Scheveningseweg 54-60. Boven: de bestaande voorgevel, onder: de nieuwbouw

Moeite met je huiswerk?
Tegenvallende
resultaten op school?

Lector Studiebegeleiding helpt!

www.lectorstudiebegeleiding.nl

☎ 088 - 22 11 444

Huiswerkbegeleiding / Bijlessen / Trainingen

Lector
Studiebegeleiding

Den Haag Benoordenhout • Wassenaarseweg 20
Den Haag Haganum • Laan van Meerdervoort 57
Oegstgeest • Rhijngaasterstraatweg 40A
Utrechts Stedelijk Gymnasium • Ina Boudier Bakkerlaan 7

Den Haag Centrum • Elandstraat 2
Gorinchem Gomarus • Lange Slagenstraat 1
Rotterdam Marnix • Essenburgersingel 58
Voorburg • Koningin Wilhelminalaan 471C

Saijai Wellness

Authentic Thai Massage & Wellness

WELCOME
7 DAYS A WEEK!

Statenkwartier Den Haag
Willem de Zwijgerlaan 76 B
t 070-2129000

www.saijai-wellness.nl

MajoLien-Stuc

Stukadoors- en Restauratiebedrijf

- Voor al uw stucwerk
- Reconstructie van ornamenten
- Restauratiewerk

S.C.S. Sadhoe

M 06 200 101 54 | Majolienstuc@casema.nl

www.majolienstuc.nl

Voor stukadoorswerk in woningen ouder dan 2 jaar slechts 6% B.T.W.
Lid van NOA

P R A K T I J K DE WESTDUIN

- acupunctuur • counselling • coaching •
- dry needling • fysiotherapie • voeding •
- medical taping • (psycho)therapie • EMDR •

- > burn-out?
- > blessures?
- > chronische spierklachten?
- > fibromyalgie?
- > migraine?
- > misbruik (geestelijk, fysiek, leeftijdsgerelateerd)?
- > onverwerkte ervaringen (trauma)?
- > spierknopen?

Westduinweg 76 - 2583 EK Den Haag
e: info@DeWestDuin.nl • www.DeWestDuin.nl
t: (070) 33 88 722

Need help for psychological or physical problems:
we speak English, wir sprechen Deutsch

STUDIO EYAL & MYRTHE GRAFISCH ONTWERPERS

Tijdloze ontwerpen vanuit een creatief dialoog
www.eymy.nl

De luxe van kwaliteit
krijgt u bij ons gratis

ENERGING
S I N D S 1 9 0 6

www.energing.nl

Volledig vernieuwd, maar onveranderd laagdrempelig

Den Engel wordt Den BEngel

Tekst en fotografie: Jorien Jansen

Wie denkt dat er weinig plaats meer is voor oude en vertrouwde zaken en cafés in het Statenviertel, heeft het mis. Op de Willem de Zwijgerlaan 50 wordt al meer dan 40 jaar koffie met een tosti en bier met bitterballen geserveerd. En wekelijks live-muziek gespeeld. Twee vrouwelijke ondernemers hebben er sinds een paar maanden het roer in handen. Hoogste tijd voor een interview!

We hebben afgesproken op de dag na Halloween, om de drukte te vermijden. Mijn afspraak is met Peggy Verlind (45) en Alice Smit (60), de nieuwe uitbaatsters van lunchkamer Den BEngel, die sinds half september zijn deuren weer geopend heeft. Slechts een klein bordje voor het raam geeft de (nieuwe) naam van het café aan. In ons gesprek hoor ik dat het uithangbord nog onderwerp van gesprek is met de verhuurder. Ik ben nieuwsgierig naar de subtiele (?) naamsverandering, maar ook waarom de zaak zeker een half jaar dicht is

geweest. De aanleiding blijkt een verdrietige gebeurtenis: het overlijden van Leo van der Scheer, eigenaar van Den Engel en de partner van Peggy. Hij overleed nu ruim een jaar geleden op 61-jarige leeftijd aan longkanker, na een ziekbed van drie maanden. 25 jaar runde Den Engel en Peggy deed dat de laatste tien jaar samen met hem. Peggy: "Binnen twee dagen na zijn crematie stond ik alweer hier. Alice hielp me al vaak toen Leo nog leefde." Alice vult aan: "Ik kwam iedere dag even kijken hoe het ging. Na Leo's dood vroeg ik Peggy: wat wil je gaan doen, wil je stoppen, of wil je doorgaan? En stelde ik voor om het samen te gaan doen." Peggy had bedenktijd nodig, twijfelde eerst maar besloot toen om het te doen. "Dan gaan we het eerst opknappen", zei Alice. "Ik had wat financiële middelen voor de renovatie. Mijn vriend is muzikant, maar ook timmerman. Hij heeft alles gedaan, wel met hulp van anderen." Peggy: "Alles is aangepakt: de bar, de toiletten, de keuken, alles. Het enige wat gebleven is, zijn de vloer en de stoeltjes."

Alice Smit (l) en Peggy Verlind, de nieuwe uitbaatsters van Den BEngel

Hetzelfde concept

Wat wel hetzelfde is gebleven is het concept (lunch en borrel, en op zaterdagmiddag live-muziek) en het publiek waar ze zich op richten. Alice: "Iedereen is welkom bij ons. Wij willen vooral laagdrempelig zijn. Onze menukaart is onveranderd eenvoudig en smakelijk, met gerechten uit eigen keuken tegen een vriendelijke prijs. Als expats het Nederlands niet begrijpen, dan vertel ik in het Engels wat er staat. We zien steeds vaker gasten met een laptop, die bij ons komen en gaan zitten werken. Dan vraag ik ze geregeld of ik nog iets kan inschenken want om hier de hele middag te zitten op één kop thee, dat kan natuurlijk niet".

“Veel vaste klanten zijn terug zijn gekomen”, constateert Peggy tevreden, “zeker bij de muziektopredens.” Ze glimlacht: “Een van hen is een oud dametje van begin 80, die graag naar de muziek komt luisteren en dan lekker gaat meedansen. Door de week komt ze ook nog wel eens wat drinken en zegt dan: ‘Ik wil een wijntje, maar met het minste alcohol’”. De dames denken dat er meer eenzame mensen langskomen die verlegen zitten om een praatje. Peggy: “Al wel 40 jaar kwam hier een mannetje bijna elke dag, om zijn krantje te lezen en een pannenkoek of uitsmijter te eten. Dit café was echt zijn plekje, maar sinds de opening zien we hem niet meer.”

Zorg en aandacht

Er komt nogal wat bij kijken, bij het opnieuw starten van de zaak en het is toch best een avontuur. Komen de dames uit de horeca? Peggy vertelt: “Voordat ik met Leo was, werkte ik ruim 15 jaar in de zorg. Mijn vader werkte bij Leo, die leerde ik kennen toen ze iemand zochten om schoon te maken.

En Alice? “Ik was doktersassistente. Mijn ex-man deed aan autoracen en ik deed de catering op het circuit. Dat werd steeds meer, met een hospitalitytent en sponsors. Horeca vind ik gewoon leuk. Ik werkte al vroeg in een boerendiscotheek en heb ook een paar jaar gewerkt in het Spuigat, het clubhuis van zeilers en vissers in de haven. Zeilers zijn natuurlijk kakkie-dakkies, maar dat ging prima hoor. En de vissers, zeker de Scheveningers, die droegen me op handen.”

Met zorg en aandacht voor mensen, het naar de zin maken, zit het dus wel goed. Maar hoe zit het met de commerciële kwaliteiten van de dames? Alice: “Mijn ex-man was ondernemer, we hadden twee grote bedrijven. In die periode heb ik zakelijk veel geleerd. En verder gewoon hard werken, maar ik kom uit een arbeidersgezin en dat is voor mij van huis uit normaal.”

En de naamsverandering, Den Engel is nu Den BEngel, hoe zit dat? Alice: “We willen zo aangeven dat er wel iets veranderd is en er een andere wind waait. Ik ben de bengel, ben inmiddels 60 en heb al het een en ander meegemaakt, ik ben wat brutaler dan Peggy.” “Ik ben meer een denker en wat zorgelijker”, geeft Peggy te kennen. “Laat mij maar op de achtergrond en lekker in de keuken staan. Zo vullen we mekaar goed aan”.

Bomvol

Past Den BEngel in deze tijd nog steeds in de wijk en bij de bewoners van het Statenkwartier? De ene na de andere hippe horecatent strijkt hier neer. “Het Statenkwartier is inderdaad veranderd”, zegt Alice beslist. “Er wonen nu veel expats. Vroeger was het één groot dorp. Dat is het nog wel, maar ik vind het toch wat afstandelijker en anoniemer geworden. Ik woon op

de Fred en ken mijn burens niet meer, dat vind ik heel jammer. Maar het onderlinge contact tussen de winkeliers en de horeca-uitbaters is wel heel goed. Daar zijn we erg blij mee.”

Voor de live-muziek op een zaterdagmiddag kom ik terug. De bands die hier spelen komen uit heel Nederland. Vandaag zijn het de *Pirates & Parrots*, een band uit Mariahoeve, speelt stevige rock. De zaak zit bomvol. Zo te merken kennen veel mensen elkaar en dat blijkt te kloppen. Er zijn veel gasten van het Spuigat, waar ook elke maand live-muziek is. Al sinds 1976 is er live-muziek in dit café. Maar als je nou denkt: daar wil ik met mijn band ook wel eens spelen? Heb dan nog even geduld, want tot april 2019 staan de bands al geprogrammeerd (zie Facebook voor de programmering).

Stel dat Leo jullie zou zien, wat zou hij dan zeggen, vraag ik tot slot. “Hij zou heel blij zijn”, denkt Peggy. “Leo was niet zo van de verandering maar als hij het hier nu zou zien, zou hij zeggen: ‘wauw, wat ziet dat er mooi uit.’” “Hij zou ook blij zijn dat ik het samen met Peggy ben gaan doen”, vult Alice aan. “Wij zijn een goede combi.”

Oproep

Den BEngel biedt elke maand (wand)ruimte aan beeldend kunstenaars die hun werk willen exposeren. Wil je meer weten, loop even binnen bij het café op de Willem de Zwijgerlaan 50.

Live-muziek optreden van Pirates & Parrots

ATRIUM MAKELAARS & TAXATEURS

*Dé makelaar in uw wijk voor een deskundig advies
en snelle verkoop van uw woning!*

Meer informatie? Bel: 070-3248400
www.atrium-makelaars.nl
Frederik Hendrikplein 33 - Den Haag

Schildersbedrijf F.W. Heijstek & Zn.

Kranenburgweg 17b
2581 XX Den Haag

Tel. 070 - 354 90 08
Mobiel: 06 - 51701393
fheijstek@telfort.nl

settlement
Niet tegen, maar mét elkaar!

8.1

SCHEIDEN

MEDIATION

FINANCIËEL

KIND & SCHEIDING

Voorkom dat uw scheiding een vechtscheiding wordt...

Wij helpen u!

PR. KENNEDYLAAN DEN HAAG TEL.: 085 043 44 66

www.settlement.nl

Eerlijke en heerlijke Italiaanse gerechten

Bel, bestel en haal af. Valeriusstraat 81, Den Haag

Di t/m Zo geopend van 16.00 tot 21.00 uur

Ma t/m vrij lunch van 11.30 tot 13.30 uur

085 7608810

Hitte-eiland

Wie had kunnen denken, dat mijn stukje over bomen in het vorig nummer zo actueel zou zijn? Er is een tekort aan groen in het Statenkwartier, maar dit was voor veel mensen niet relevant. Nu zijn de hitte-eilanden in Nederland in kaart gebracht. Een hitte-eiland is het verschijnsel dat het in steden vaak vele graden warmer is dan in het omliggende gebied. De reden, kort gezegd: er is meer asfalt, steen en staal (die allemaal warmte absorberen), en te weinig groen.

Het centrum van Den Haag heeft een van de ergste hitte-eilanden van Nederland, niet iets om trots op te zijn. Toevallig heeft Den Haag ook een van de minst groene centra van Nederland. Of is dat geen toeval? Helaas is het Statenkwartier ook heel goed zichtbaar, onze wijk bevindt zich ook in een hitte-eiland.

Hitte-eilanden hebben heel veel nadelen voor de mensen, dieren en planten in zo'n gebied. Zeker wanneer het in Nederland warm wordt. Als het in Den Haag in zijn geheel 30 graden is, kan dat in de hitte-eilanden wel 10 graden warmer zijn! Dit leidt tot een beroerd leefklimaat. Dan komen we weer terug bij de bomen. Maken bomen het verschil? Een enkele boom in de straat heeft het bij warm weer zwaar, omdat er geen verkoeling is omdat zijn wortelmassa niet groot genoeg is om voldoende vocht vast te houden. Maar nemen we twee bomen, die gaan elkaar al helpen. Ze verkoelen elkaar en zijn beter in staat vocht te 'managen'. Dit is de reden dat het in bossen tijdens extreme hitte en droogte, koel en vochtig is.

Niet alleen moeten straten veel meer bomen krijgen, maar ook onze tuinen. En leg gras, want hoe meer steen vervangen wordt door groen, hoe meer massa al dat groen heeft en hoe minder heftig het hitte-eiland effect wordt. Verwacht wordt dat we binnen nu en 40 jaar nog veel ergere hitte te verduren krijgen. *NU* moeten er dus stappen worden gezet, een boom doet er namelijk zo'n 40 jaar over om volwassen te worden. Ieder jaar dat we wachten met maatregelen betekent een extra jaar extreme hitte in de toekomst.

Ook op het stadhuis wordt de Statenkoerier gelezen. Mijn artikel in het vorig nummer was aanleiding voor de groen-beheerder van de gemeente Den Haag om bij mij langs te komen. Want eigenlijk kun je op eigen initiatief niet zomaar groen in de openbare ruimte aanbrengen. Maar mijn boom

mag blijven staan! Voor de vergroening van de rest van de straat en onze buurt moet een gedegen plan worden gemaakt. Deze expert adviseert om bewonersavonden te organiseren en dit vergroeningsplan samen op te stellen. Voor de uitvoering ervan kan hij subsidie regelen. Hierover volgt later meer nieuws!

Dit voorjaar presenteerden twee professoren van de TU-Delft hun onderzoeksrapport 'Haagse Hitte', waarin zij op verzoek van de gemeente Den Haag de specifieke situatie van deze stad onder de loep namen. De afgelopen warme zomers waren de aanleiding voor dit onderzoek. De inzichten uit het rapport moeten Den Haag en haar inwoners bewuster én weerbaarder maken ten aanzien van het Haagse warmte-eiland effect, ook wel 'Haagse Hitte' genoemd. Na het zeer alarmerend TNO-rapport uit 2012 over Den Haag als heetste stad van Nederland, laat de TU-Delft zien dat het hitte-eiland effect in Den Haag (net als overigens in Rotterdam) er absoluut is. De stadsdelen Centrum, Laak en Scheveningen ondervinden de meeste hinder. De gemeente gaf toe dat dit rapport nogmaals de urgentie benadrukt dat er nieuw beleid en nog meer actie moet komen.

Voor meer informatie: www.goo.gl/wqZxyP

Lon Pennock

Tekst en fotografie (tenzij anders vermeld): Abe van der Werff

In het Statenkwartier werken veel kunstenaars. Zij manifesteren zich onder meer in druk bezochte 'Kunstroutes'. Goed voor de stedelijk-culturele sfeer van onze wijk. Maar er zijn ook kunstenaars die buiten die kunstkring willen blijven. Niet dat ze er boven of onder zouden staan, maar hun manier van werken leent zich niet voor dergelijke presentaties. Met enkele van deze kunstenaars heb ik een gesprek, zoals in het juni-nummer van de Statenkoerier met kunstenaars Trix Zwartjes. Ditmaal met beeldhouwer Lon Pennock.

foto uit het boek 'Skulptuur 1968-2003 Lon Pennock', uitgeverij Lannoo

Lon Pennock (1945) is een door-en-door Statenkwartierder. Geboren in de Van Aerssenstraat, later verhuisd naar de Frankenslag. Pennock studeerde in de periode 1962–1967 Beeldhouwen aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) in Den Haag. Zijn belangrijkste leraar was Dirk Bus, een traditioneel werkende Haagse beeldhouwer met in die dagen grote bekendheid. Zijn invloed op het vroegste werk van Pennock is duidelijk te zien (**foto 1**). Toen nog in een klassieke Haagse academie, nu is die opleiding door de tijdgeest en internationalisering anders geworden. Beter? Dat is zo niet te zeggen, want in de afgelopen vijftig jaar heeft de kunst zich sterk ontwikkeld en de academies volgen de trends of lopen er soms zelfs wat op vooruit. Pennock heeft dit proces in de afgelopen halve eeuw bewust meegemaakt. Hij vindt kunstopleiding belangrijk. Eerst was hij docent, toen adjunct-directeur en tot 1990 directeur van de Academie Beeldende Kunst in Rotterdam. In die tijd waren er, merkwaardig genoeg, veel Haagse kunstenaars in Rotterdam docent, of gaven zelfs leiding aan de academie. Daarin stond Lon Pennock dus niet alleen.

Minimal Art

Na zijn afstuderen ontving de jonge Lon Pennock aanmoedigingsprijzen en tot tweemaal toe een eervol stipendium om onder meer een jaar in het Institut Néerlandais in Parijs te verblijven en zo invloed te ondergaan van internationaal bekende beeldhouwers. Hij bezocht er de École Nationale Supérieure des Beaux-Arts. In Parijs ontmoette hij ook de Haagse kunstenaar Auke de Vries. Dat was een vruchtbare studieperiode, vindt hij nog steeds.

Terug in Den Haag kon hij in renovatiebuurten goedkoop ruime ateliers huren. Hij werkte hard en zijn voorkeur voor het weerbarstige materiaal staal verdiepte zich. In zijn snelle ontwikkeling werd hij beïnvloed door de Amerikaanse stroming *Minimal Art*. Dat is een hele stap, van het traditionele beeld (meestal vanuit één totaalbeeld, in de beeldhouwkunst spreekt men dan van *Gestalt*) naar een samengesteld beeld van min of meer identieke elementen die tesamen de ruimte bepalen of op zijn minst beïnvloeden. Zie ook zijn *Stapeling*, gemaakt in 1967 (**foto 3**). Pennock werkt graag in plaat-staal omdat hiermee zijn visie op 'ruimtelijke ingrepen' zuiver is te materialiseren. Toch is staal een lastig materiaal, dat niet bekend staat om te behagen. En wat is dan zijn visie als beeldhouwer – gevormd in die jaren zestig? De verhouding tussen

het beeld en zijn omgeving. Dat wil zeggen dat bij iedere ruimtelijke opdracht, werkelijk iedere keer opnieuw, de kunstenaar uiterst grondig onderzoekt wat het beeld in ruimtelijke zin teweegbrengt. Maar ook andersom: wat de omgeving doet met het beeld. Dit betekent dat tevoren niets kan vaststaan; tevens dat de omgeving niet ongevoelig voor het beeld kan blijven. Omdat Pennock steeds op een andere manier met zijn materiaal om gaat, hebben zijn beelden ook steeds andere eigenschappen. Het is dus niet even een plastiek neerzetten op een zonnige hoek van de straat...

foto uit het boek 'Skulptuur 1968-2003 Lon Pennock', uitgeverij Lannoo

Vanwege de academie in Rotterdam woonde Pennock een aantal jaren in die stad en daarna in Amsterdam. Eenmaal terug in het Haagse Statenkwartier zag hij hoe de Fred aan het veranderen was. Waar ooit gerenommeerde zaken waren, kwamen winkels voor broodjes en modieuze spullen. Het werd een komen en gaan van die winkeltjes, en met de winkelketens werden ze anoniemer. Het vroegere elegante voorkomen is vervangen door een omgeving van commercie.

In zijn zoektocht naar eenvoud en helderheid construeerde Pennock zijn Boom in 1972, geplaatst op de Scheveningseweg bij de Badhuisstraat (**foto 4**). Het beeld stond mooi bij het postkantoor, maar dat werd later gesloopt. En de plastic? Het Wijkoverleg Scheveningen maakte zich direct sterk dit beeld op deze locatie te behouden. Die actie resulteerde inderdaad in behoud van het kunstwerk en Pennock werd uitgenodigd om een andere plek dichtbij de vorige aan te wijzen. De locatie is nog steeds op de Scheveningseweg maar nu op een pleintje tegenover de Helmstraat.

Ruimtelijke beleving

Complexer was de opdracht in 1970 van het recreatieschap Rottemeren (**foto 2**) bij Bleiswijk. Daar was een nieuw en nog kaal landschap ontwikkeld. De ontwerpers voelden zich er niet helemaal lekker bij. In de beleving ontbrak iets, laten we een kunstenaar vragen de ruimte te articuleren. Zo ongeveer moet de vraag aan Pennock hebben geklonken. Pennock zag in dat een groot, samengesteld beeld in de enorme leegte van het nieuwe landschap een zeker ritme kan geven. Een kunstobject dat, naast de uitspraak die hij over zichzelf ontlokt, óók zeggenschap heeft over zijn omgeving. Het biedt een optisch houvast. De wandelaar loopt naar of vanaf het kunstwerk; hij kan nu in de ruimte van het landschap makkelijker duiden waar hij zich bevindt. Zijn ruimtelijke beleving is mede gerelateerd aan het kunstwerk dat de identiteit van de plek verhoogde. Pennock greep voor zijn opdracht terug op een onderzoeksmodel, dat hij eerder in zijn atelier had gemaakt en dat nu perfect zijn werking in de grote schaal van het landschap kon uitoefenen. Hij gaf het de naam Ritme van drie. Misschien lijkt deze ingreep nog wel eenvoudig, maar

door zijn grondig beeldonderzoek leverde de beeldhouwer Pennock uiteindelijk een niet te onderschatten bijdrage aan de waardering voor kunstenaars. Hij toonde aan dat de beeldende kunst aan de grote schaal van een landschap een nieuwe ervaring van dimensie en verhoudingen kan geven. Het doel van de kunst was niet langer om zijn onaantastbaarheid of zijn autonomie breeduit te doen gelden, maar om aan de gebruiker (in dit geval de recreant) een handreiking te bieden om betekenissen te ervaren. De landschappelijke expressie was rijker geworden. Het gesprek ging niet meer over de maat der dingen maar over de ruimtelijke verhoudingen. Hoe staat de mens letterlijk en ook figuurlijk in het landschap? Het sterke beeld van Pennock maakte afstanden makkelijker benoembaar. Kijk maar, dat lange voetpad krijgt in het grote geheel een eigen en herkenbaar karakter. Het was duidelijk, de beeldhouwer had een gevoelige snaar geraakt.

Pennock toonde aan dat de beeldende kunst aan de grote schaal van een landschap een nieuwe ervaring van dimensie en verhoudingen kan geven.

In 1980 voerde Pennock een werk uit dat grote bekendheid zou krijgen. Het staat in Kijkduin, op de middenberm van de Ockenburghstraat (**foto 5**). Pennock werkte altijd al graag met een bepaalde metaallegering, Corten-staal genaamd. Dit staal

heeft een oxidehuid van een warme roestbruine kleur. De huid schermt het dieper liggende materiaal af van zuurstof en voorkomt zo verdere roestvorming. Het werd een beeld dat het eigenlijk onverenigbare samen bracht. Een groot loodzwaar volume is zwevend in de lucht toch nog ijl verbonden aan een even groot volume dat gelukkig stevig op de grond staat. Maar je verstand zegt dat het niet klopt. Je verwacht dat het zwevende stalen blok ieder moment naar beneden zal storten – want dat lijkt de enige logische consequentie. Spanning is het gevolg. Maar er stort niets naar beneden, er valt niets om. Dat vermindert de sensatie niet. Je blijft kijken. De beeldhouwer dwingt je het beeld op zijn merkwaardige eigenschappen te onderzoeken. De directe omgeving kan je dan niet verwaarlozen: een royaal groene middenberm waar je door het links en rechts voorbij razende verkeer nauwelijks kunt komen, verderop een blok woningen van twaalf verdiepingen. Tegenstellingen te over.

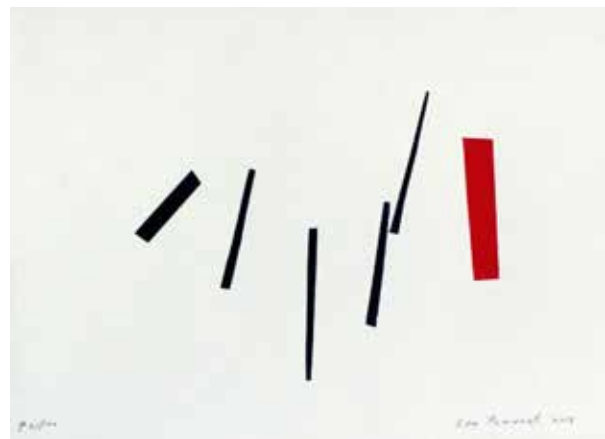

Plastiek Grote Marktstraat

Het is verleidelijk meer werk van Lon Pennock de revue te laten passeren. Ik doe hem beslist onrecht nu niet in te gaan op een spectaculair hoog beeld op het Weena in Rotterdam (1984) en zijn recente opdracht voor een indrukwekkend monument voor Joodse kinderen in Laren. Ik wil het er nog over hebben dat beeldhouwers zich niet gauw laten beperken tot steen of staal. Iedere kunstenaar heeft zijn eigen vocabulaire en zijn eigen handschrift. Hoe is dat bij Pennock? Hij werkt graag met staal, dat weten we inmiddels, maar ook papier is bij hem een gewaardeerd middel om zich te uiten (**foto 6**). Papier is natuurlijk totaal anders dan staal en dat geeft dan ook grote verschillen in resultaat. Pennock's werk op papier is niet vertaald van staal naar papier, niet van drie naar twee dimensies teruggebracht. Het zijn autonome kunstproducten.

5

6

Zijn werk kan op papier een ruimtelijke illusie scheppen, je ziet ook dat het op een of andere manier samenhangt met zijn werk in staal (**foto 7**). Waar ligt dat dan aan? In de boeken die over Lon Pennock zijn geschreven wordt wel onderscheid gemaakt in werkperiodes. Het zoeken naar eenvoud en helderheid bijvoorbeeld, of het in zijn werk toelaten van kwetsbaarheid en poëzie. Dat is waar, maar geen volledige analyse.

Plastiek bij Segbroeklaan

Kunst is het gevolg van zoeken, proberen, opnieuw beginnen, van levenshouding en artistiek talent. Daar komt dan techniek bij, en nog van alles. Maar het onderzoeken staat bij Pennock centraal. Ieder mens en zeker ook de kunstenaar heeft momenten in zijn leven met een bepaalde gerichtheid. Je bent ergens diepgaand mee bezig maar na een tijdje laat je het weer los. Toch raakt de betekenis van die periode niet verloren. De verrijking door concentratie op een gedachte of een ding leidt altijd – en soms op onverwachte momenten – tot iets. Zo oogt de eenvoudige stapeling van drie blokjes staal misschien wel speels (Epode, 2003, foto 7). De

kunstenaar was immers aan het zoeken en dit werd een van de gevolgen. Kleine verschuivingen maken veel uit. Toch is dit niet het hele resultaat. Kijk nog eens goed naar de afbeelding en zie dat het middelste blok op een hoek een tweede, iets groter blok draagt. Op de rand achteraan weet hij een derde en breder blok nog net aan zich te binden. Spanning, wonderlijke constructie, fascinerende onderlinge verhoudingen. De blokjes hebben in werkelijkheid een breedte van 5, 6 en 10 cm bij een hoogte van nog geen 2 cm. Hier laat de kunstenaar zijn meesterschap zien. Het kleine plastiekje is immers zowel

poëtisch als helder en eenvoudig. Een kleine maar toch grote stap is de plastiek Antipode onder een lommerrijke boom in een Schiedams parkje (2007, **foto 8**). Een vergelijkbare beeldenbenadering. Maar nu worden de maten opeens in meters uitgedrukt: $3,5 \times 5 \times 3,5$ m. Het oog van de kunstenaar heeft het wezen van het geconstrueerde beeld diep doorgrond, dan maakt de maatvoering niet eens meer zoveel uit. Dat is bij Pennock heel overtuigend. Het hoge woord waar het om gaat moet er maar uit: Schoonheid.

Plastiek aan de Johan de Wittlaan

7

Lon Pennock (1945) studeerde beeldhouwkunst aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag (1962 –1967). Aansluitend zette hij zijn studie met een Franse beurs voort in Parijs. Hij ontving diverse prijzen en zijn werk is in bezit van musea en particulieren. Pennock woont en werkt in Den Haag en in Duitsland. Pennock in 1981: “Sinds mijn jeugd ben ik altijd gebiologeerd geweest door geconstrueerde vormen die zich in contrast met het landschap voordoen.”

20% korting op raamdecoratie

ROLGORDIJNEN • DUO ROLGORDIJNEN • PLISSÉGORDIJNEN HORIZONTALE JALOEZIEËN
VLINDERJALOEZIEËN • VERTICALE JALOEZIEËN VOUWGORDIJNEN • PANEELGORDIJNEN

Geldig tot en met 31 december 2018. Niet geldig i.c.m. andere acties. Vraag in de winkel naar de deelnemende merken en actievoorwaarden.

Briedé

Laan van Nieuw Oost Indie 72
2593 BW 's-Gravenhage
(070) 383 82 75

info@briede.nl
www.decohomebriede.nl

En ik ben natuurlijk
Mark! Ik hou wel van
de kou. Een lekkere
jas aan, muts op en
sneeuwpoppen maken.
Dat vind ik zo leuk om
te doen. En ik vind
een beetje kou ook best
fijn, zeker als je van
die stoomwolken uit
je mond kan blazen.
Grappig vind ik dat.

A penguin is depicted wearing a headband with large, upright bunny ears. The word "Bunny" is written in a blue, cursive script above the penguin's head. The penguin has a black and white body with a thick black band across its chest. It is standing on a light blue background.

schilderij 'Pinguinpraatjes' acryl op doek 90 x 90 cm

Meer weten over de schilderijen en (kinder-)boeken van Marie-Louise & Mark Sekrève? Kijk op hun site bultjes.nl of volg hun op [Instagram](#) [girafenvriendjes](#)

Sneeuwpoppen

Als het sneeuwt is het het allerleukste om een enorme sneeuwpop te maken. En wij Nederlanders zijn er ook allemaal heel goed in. Twee of drie dikke sneeuwballen op elkaar, een winterworstel voor de neus, steentjes voor de ogen en een sjaal uit de kast om zijn sneeuwnek. Prachtig!

MAAR HEB JE AL EENS IETS ANDERS GEMAAKT VAN SNEEUW?

Wat dacht je van een stoel van sneeuw, om lekker koude billen van te krijgen. Of een huisdier van sneeuw (sneeuwkatzen zijn erg schattig in de tuin, vinden wij. En ook handig als je allergisch bent voor de levende versie). En als je heel, heel veel sneeuw hebt kun je proberen een iglo te maken van sneeuw. Heel moeilijk (weten we uit ervaring). Maar enorm leuk als het (een beetje) lukt, want dan heb je een echt sneeuw huis!

Er allerlei verschillende pinguinsoorten zijn? Een soort heeft best een wonderlijke naam, vinden wij, die soort heet Ezelspinguin.

Wist je dat...

Keizerpinguins wel 11 km per uur kunnen zwemmen? (En mensen nog geen 1 km per uur).

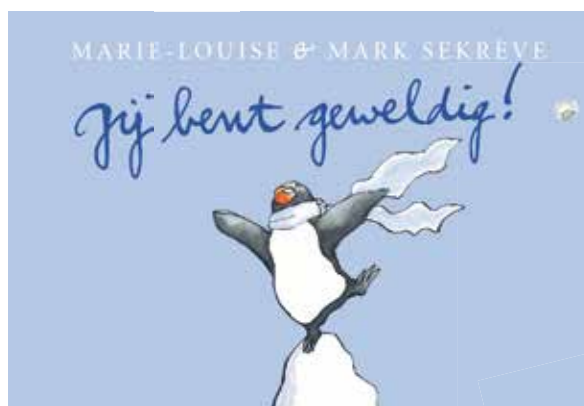
Babypinguins kuikens heten en een donsachtje hebben?

Pinguins over de sneeuw waggelen en dan maar 1 km per uur vooruit komen (en mensen wel 5 km)? Best langzaam dus.

Keizers pinguins wel 15 minuten hun adem kunnen inhouden bij het duiken naar visjes in het water? (Niet thuis proberen!)

JIJ BENT GEWELDIG!

Het pinguinboekje "Jij bent geweldig!" gaat over de kleine Humboldtpinguin Max, die nog niet alles kan wat alle andere pinguins al wel kunnen. En dat vindt hij eigenlijk helemaal niet zo erg. Hij volgt zijn eigen pad en zijn eigen tempo en zo doet hij de dingen op zijn eigen manier. En hij voelt zich daar elke keer heel, heel goed over. Goed? Nee, geweldig! In dit boekje komen natuurlijk heel veel pinguins voor: winkelend, iglo-bouwend, varende op een cruiseschip en afstuderend. In dit vrolijke verhaal voelt Max zich goed over zichzelf, ondanks alles (en dat willen we natuurlijk allemaal). isbn 9789081303255

Beeldspel...

Welk fantasiewoord mist er in onze winterwens voor jou? Vind de verstopte letters!

We mensen je een heerlijke winter,
Vol sneeuw, plezier en met elkaar,
Geniet van alle dagen en- gezellig mee naar
volgend jaar!
Warme winterzoen, Marie-Louise en Mark Sekrève

De klok slaat weer

Tekst en fotografie: Jorien Jansen

Jos de Graaf met zijn passie voor oude klokken werd geportretteerd in het maartnummer van de Statenkoerier. Dat leverde onze redactie veel reacties op, maar in principe geven wij geen mailadressen en telefoonnummers door. Jos berichtte ons echter dat veel wijkbewoners hem inmiddels weten te vinden voor reparatie van hun oude klok. En dus zochten we hem weer op. Thuis treffen hem met Rienke Stout bij de overdracht van haar gerepareerde klok. Rienke vertelt: "Toen ik dit voorjaar het artikel las dacht ik: dat is handig om te weten. Stel dat ik hem eens nodig heb."

Prompt kwam daarna uit een erfenis een honderd jaar oude Engelse klok. Daar had Rienke al eerder haar belangstelling voor kenbaar gemaakt. "Een afwijking", lacht ze. "Die heb ik van mijn vader, die was ook gek op klokken." Rienke wist meteen dat het goed zat toen ze Jos belde over de klok die ze hem in reparatie wilde geven. "Ben je er blij met mee?" vroeg hij. "Toen wist ik: die weet welke waarde die klok voor mij heeft!" De verkregen klok liet wel elk kwartier een melodietje horen (de *Westminsterslag*, die ook wel de Big-Benslag genoemd wordt) maar sloeg niet op de hele uren. Jos legt uit: "Er zat een verkeerd wisselrad in, niet met 32 maar met 30 tanden. Het is een klok met een prachtig uurwerk en een mooie wijzerplaat. Oer-degelijk. Echt fijn dat hij het nu weer doet!"

Jos de Graaf (l) met Rienke Stout bij de overdracht van haar gerepareerde klok

NassauHuis

070 324 50 50 | info@nassauhuis.com

NASSAUHUIS
MAKELAARDIJ O.G.

Matrassenfabriek Royal Health Foam

Wij bestaan
20 jaar en
dat vieren we!

20
Jubileum

Daarom nu
**200.- korting op
alle matrassen**

Royal Health Foam, sinds april 1998

Showroom Soetensstraat 18 (zijstraat Stevinstraat)

www.healthfoam.com - 070-3387010

Celeste
HAUTE PARFUMS

Acqua di Parma	Floris
Annick Goutal	Geo F. Trumper
Caron	Lorenzo Villoresi
Caudalie	Molton Brown
Cire Trudon	Ormonde Jayne
Creed	Parfums Houbigant
Diptique	Penhaligon's
Escentric Molecules	Serge Lutens

Frederikstraat 963
www.celeste-parfums.nl

KOOP EN VERKOOP | HUUR EN VERHUUR | BEHEER EN (NWWI) TAXATIES

KIMMEL&CO
MAKELAARSKANTOOR

EXPERIENCE THE
DIFFERENCE
ENJOY THE RESULTS

Wassenaarseweg 31
2596 CE Den Haag

Telefoon +31 (0)70 3 249 249

Fax +31 (0)70 3 244 002

E-mail info@kimmel.nl

Internet www.kimmel.nl

'Levensverhalen
zijn onze inspiratie.'

Als iemand afscheid neemt van het leven staat juist het unieke van een persoon centraal. Lees op adpatres.nl hoe wij exceptionele uitvaarten componeren. Maak een afspraak om uw wensen te bespreken: 070 355 64 27. Frederik Hendriklaan 7, 2582 BP 's-Gravenhage.

Een uniek leven. Een exceptioneel afscheid. Ad Patres.

www.adpatres.nl

ESTATA
MAKELAARS O.G.

unique people *unique homes*

Huizen hebben karakters. Bewoners ook. Ze moeten bij elkaar passen. Dat weten wij als geen ander. Ben jij op zoek naar jouw droomhuis of zoek je nieuwe bewoners voor je huis in één van de mooiste of leukste buurten van Den Haag, Wassenaar, Voorburg e.o.? Wij zijn hier helemaal thuis en hebben het juiste netwerk en lange ervaring. Wij begrijpen jouw wensen als geen ander en zullen je met aandacht op een professionele manier ondersteunen. **Zodat jij krijgt waar je echt blij van wordt.**

- ✓ Persoonlijke aandacht
- ✓ Professionaliteit
- ✓ Uniek netwerk
- ✓ Groot team
- ✓ Expat ervaring
- ✓ Breed aanbod

www.estata.nl | 070 350 70 50 | info@estata.nl

Uit de knoop

Teksten: Jan Bron Dik Fotografie: Michel van den Molengraft

Mevr. Odette Saulnier (1928–2010) werd geboren in Parijs en ontmoette daar na haar opleiding aan de prestigieuze École Nationale Supérieure des Beaux-Arts de Nederlandse kunst schilder Peer van den Molengraft (1922–2014). Nadat in 1947 de Franse president Vincent Auriol voor Peer had geposeerd, portretteerde hij vele staatshoofden waardoor hij ook wel 'De hofschilder van de 20e eeuw' wordt genoemd. Van den Molengraft maakte portretten van onder anderen koning Faisal van Saoedi-Arabië, Keizer Haile Selassie van Ethiopië en president Soeharto van Indonesië. Odette Saulnier en Peer van den Molengraft trouwden in 1950 en woonden in Eindhoven. Na hun scheiding verhuisde Odette in 1977 naar de Frederik Hendriklaan 49 in Den Haag, waar zij in 2010 overleed. Zij was een graag geziene persoonlijkheid, een veelzijdig kunstenares, o.a. lid van Pulchri Studio, met een imponerend oeuvre waarover vorig jaar een fotoalbum verscheen.

Daarnaast was Odette een fervent verzamelaarster van knopen. Na haar overlijden bleek hoe indrukwekkend haar verzameling was; de oudste knopen dateerden uit de 18e eeuw. De collectie (2782 knopen) werd in zijn geheel gefotografeerd en geregistreerd en dit najaar met succes online geveild. Michel van den Molengraft, haar jongste zoon, die de Statenkoerier hierop attendeerde, wilde geen opbrengst noemen ("dat leidt de aandacht alleen maar af"), maar met zijn informatie de huidige wijkgenoten van zijn moeder wel graag een blik in haar collectie gunnen. Die inmiddels het eigendom is van een particulier in haar geboorteland Frankrijk.

Mocht u de complete catalogus (digitaal) nog willen inzien, mail dan naar: vandenmolengraft@gmail.com

Odette Saulnier, augustus 2009

ASPA BEAUTY

Come experience our wide range of treatments, including:

- facials
- massages
- manicures
- pedicures
- waxing
- eyelash extensions
- and much more!

We offer a wide selection of treatments, products, gift cards, festive gifts!

Beauty Salon & Beauty Store

Results driven facial & body treatments

In our beauty salon we use natural, organic, sustainable and fair beauty products.

Bring this advert and get a free 20 minute massage when you book your appointment.

Antonie Heinsiusstraat 60
2582 VV Den Haag

T 06 - 511 376 56
T 070 - 345 02 15

www.aspadirect.nl
info@aspadirect.nl

Gratis proefles?

Bel of mail ons voor een gratis proefles in onze exclusieve studio uitkijkend over de Scheveningse haven! Ontdek wat wij samen kunnen bereiken!

“Persoonlijke aandacht, veel focus op een goede houding en het werken aan persoonlijke doelen. Ik ben heel tevreden met de aanpak en ga elke keer weer met plezier trainen”

Joost - Ondernemer

“Ik ben in 1 jaar 25kg afgevallen met personal training bij Personal Fit Club”

Michelle - Real Estate Developer

Bel 070 - 415 83 92 of mail denhaag@personalfitclub.nl

personalfitclub.nl

De redactie ontvangt vele verzoeken aan allerlei activiteiten en zaken aandacht te besteden. Lang niet altijd echter lenen die zich daarvoor. Verder ontbeert ons kwartaaltijdschrift ook directe actualiteit en is de website van het Wijkoverleg Statenkwartier www.statenkwartier.net veel geschikter. Dit laat onverlet dat wij uw berichten, suggesties en verzoeken zeer op prijs stellen.

‘Hetty’

Zo bereikte ons het verzoek aandacht te besteden aan het verschijnen van de biografie ‘Hetty’, van de hand van de journaliste en schrijfster Henriette van Wermeskerken. In haar boek beschrijft zij het leven van Hetty Heyneman (1921 – 2016), die haar jeugd in Nederlands-Indië doorbracht. In de Tweede Wereldoorlog zorgde zij er

voor dat haar familie buiten de Japanse interneringskampen bleef, doordat zij een Indische voorouder wist op te sporen. Na de oorlog vestigde Hetty zich in Den Haag en woonde op de Van Boetelaerlaan 298. De vrolijke en aantrekkelijke Hetty liep mank als gevolg van een ongeval in haar jeugd. In Den Haag ontmoet zij de liefde van haar leven, een erkende womanizer die zij haar hart schenkt, met medeweten overigens van diens wettige echtgenote. De biografie beschrijft Hetty’s lang en veelbewogen leven in een onconventionele situatie in burgerlijk herrijzend Nederland.

‘Hetty’, door Henriette van Wermeskerken.
Uitgeverij Vaelde, Den Haag, €16,95.

a terrorist attack on Europol, an escape of a war criminal from the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) and scenes in local pubs etc. It also covers Dutch politics regarding Srebrenica and the Balkans war.

For those interested it is available on Amazon books. Search for “Justice” by David Jones. It is available as an ebook, tablet or smartphone, on Kindle (£2,99) and as a paperback printed book (£9,99). www.goo.gl/uJDWwU

Thank you, David Jones

We asked David for more information and also how they had experienced the Statenkwartier. He replied:

Thank you very much for your email. I am happy to give you more information about the great time my wife and I had living in Statenkwartier. We moved to Statenkwartier in August 2011 from Cardiff, Wales, when my job with the International Baccalaureate (IB) was transferred to our new office in Churchillplein, Den Haag. It is an organisation of international schools and I was the manager responsible for our science and mathematics courses, for the diploma programme schools. The IB-office is between ICTY and Europol, where a lot of the action in my book takes place. See previous email. I attended the war crimes trials at ICTY as research for my book and scenes from the trials feature in it. The action takes place mainly in Statenkwartier but there is also a lot about Dutch politics in general in it too. The Fred is a wonderful street where we shopped for our cheeses and fish, the chocolate shops and delicatessen and so on. Paagman was my favourite bookshop and we heard several talks there by various authors. We also ate at the various restaurants, but our favourite and closest to our apartment in Willem de Zwijgerlaan was Flavors. We always took our visitors there for the spare ribs. We also enjoyed biertjes and bitterballen at The Old Jazz and Sien. We moved back to Cardiff in October 2017 but we still miss Den Haag. Thanks for many fond memories.

I enclose an image of the cover of my book. On a bigger scale, the role of the area as a global centre for world peace and justice is an important one.

*Regards,
David and Helen Jones*

‘Justice’

Expat David Jones emailed us the following:

*Dear Statenkoerier,
I lived in Statenkwartier (Willem de Zwijgerlaan) when I was recently working in the Netherlands. I worked for the International Baccalaureate as the curriculum development manager. I have written a political thriller which is*

mainly based in Statenkwartier. Although a work of fiction it uses many local scenes as locations for the action – such as

Muziekroute 2018

Tekst: Abe van der Werff

Zondag 4 november was er weer een prachtige Muziekroute in het Statenkwartier. Eindelijk weer, want het was drie jaar lang wachten. Huisconcerten op 14 adressen met professionele musici en gedreven amateurs uit het Statenkwartier. Waar vind je dat nog? Bij de zeer gevarieerde uitvoeringen hoorde je bij het geïnteresseerde publiek alleen maar de grootste waardering, soms met een echte zucht van emotie. Hulde aan de uitvoerenden en de perfecte organisatie door de MuziekRoute 2018 werkgroep, bestaande uit Ruud van Beest, Lydia Hogeling, Wouter Lucassen, Els Thijsse en Karel Verschoof.

Ierse volksmuziek speelden (vlnr) Jeroen van Wijk, Theo Wentink en Henk Brand op de Weede van Dijkveldstraat 93.

Wil je dit zien en horen? Dat kan, met je smartphone of tablet. Richt de camera op de QR-code en scan de code door op de camera-knop te drukken. Houd je smartphone goed stil, en druk pas als de code scherp zichtbaar is. Nu verschijnt de link waar de code naar verwijst in je scherm. Klik op je link om er direct naar toe te gaan. QR-code: Jorien Jansen.

Op de Statenlaan 99 trad Banned op, met Joke Hopman, Voppe Boutkan, Christian Bos, Frans Dietvorst en Karel Verschoof. Foto: Jan Bron Dik

In de Antonie Duyckstraat 88 musiceerden Marco Boerlage, Maarten Karres en Marten Koen. Foto: Abe van der Werff

Arent Nederlof Hans Korff de Gidts Carolus Delbeek

Koninginnegracht 34
2514 AC Den Haag
070 - 302 25 25

E-mail: info@oosterhofmakelaars.nl
Website: www.oosterhofmakelaars.nl

Aankoop en Verkoop Huur en Verhuur Taxaties

Sales and purchase services Appraisals Rentals Consultancy

Meesters in Makelen
óók in het Statenkwartier!

Met passende zorg, langer
zelfstandig en thuis bij Oldael

Zorggroep Oldael beheert twee woonzorgcentra in goede wijken in Den Haag, met ruime appartementen, een eigen keuken en begeleiding, zorg en verpleging op maat. U bent van harte welkom voor een rondleiding in **Aelbrecht van Beijeren** (Benoordenhout) en **Oldeslo** (Duttendel).

Bel voor een afspraak of meer informatie met onze cliëntadviseur op **070 - 530 05 08**

www.oldael.nl

Susanne Sluyterman van Loo
Uitvaartbegeleiding

telefoon 06 37 27 57 77
www.susannesluytermanvanloo.nl

Wereldwinkel Scheveningen
De fairtrade cadeauwinkel

Elk product is met zorg en volgens eerlijke handelscriteria ingekocht

Stevinstraat 149
2587 ED Den Haag
tel: 070-3060851

www.wereldwinkelscheveningen.nl
facebook.com/wereldwinkelscheveningen

Tegen inlevering van
deze advertentie
10% korting
op non-food artikelen

Engel in de oorlog

Tekst: Jan Bron Dik

In de verzetsheldenbuurt van de Haagse Houtwijk is een straat naar haar vernoemd. Toch doet de naam Ru Paré bij weinigen een belletje rinkelen. Onterecht, want dankzij de Haagse kunstenares en verzetsheldin uit de Van Beuningenstraat 75 bleven 52 joodse kinderen uit handen van de Nazi's. In een prachtig boek dat recent verscheen, 'Verzetsheldin met schilderkist', haalt Wim Willems Ru Paré uit de schaduw.

Wim Willems, schrijver en historicus, is emeritus hoogleraar Sociale Geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Met zijn veelgeprezen biografie 'Tjalie Robinson. Biografie van een Indo-schrijver' won hij de tweejaarlijkse Littéraire Witte Prijs, en voor zijn boek 'Hier woonden wij. Hoe een stad zijn joodse verleden herontdekt' kreeg hij de Die Haghe Prijs.

"Nee!", roept Wim Willems, als ik hem vraag of het er iets mee te maken heeft dat hij als bewoner van het Statenkwartier een biografie schreef over Ru Paré die ook in onze wijk woonde. "Nee, dat heeft er niets mee te maken. Gewoon een waanzinnig toeval! Ik wilde deze vrouw voorgoed haar verdiende plaats geven in de geschiedenis van Nederland.

Ru Paré staat voor het vergeten vrouwelijk verzet in de Tweede Wereldoorlog." Ru Paré was een gevierd kunstenares, maakte tijdens het interbellum furore als kunstschilder. In 1942 weigerde ze lid te worden van de Kultuurkamer. Wie dat naliet kon zijn beroep niet langer in het openbaar uitoefenen. Ru Paré en haar vriendin Do Versteegh, beiden lid van de Haagsche Kunstkring, weigerden het verplichte lidmaatschap. Ru Paré besloot ondergronds te gaan en zich te wijden aan wat haar geweten haar voorschreef: opstaan tegen de Nazi's. Onder meer door haar vele contacten in de kunstwereld bouwde ze een onderduiknetwerk op dat vele provincies bestreek. Over hoe zij te werk ging heeft ze tot aan haar dood gezwegen. In zijn boek ontvouwt Wim Willems het veelzijdige bestaan van deze kunstenares en icoon van het verzet.

Ru achter de schildersezel, in haar atelier op de tweede etage van de Van Beuningenstraat 75. Foto uit 'Verzetsheldin met schilderkist'

Tante Zus

Henrica Maria – Ru – Paré (Druten, 1896 – Den Haag, 1972) kwam uit een welgesteld Gelders milieu. Ze was een getalenteerd schilderes, die in de jaren dertig naam maakte met tentoonstellingen die de aandacht trokken. Met lede ogen zag zij na mei 1940 hoe de Duitse bezetters steeds meer het leven van haar joodse vrienden in het nauw brachten, met beroepsuitsluiting, de Ariërv verklaring voor overheids personeel en de verplichting voor Joden tot het dragen van de 'Jodenster'. In de zomer van 1942 begonnen de massale deportaties. In april 1942 droegen de Duitsers alle kunstenaars op lid te worden van de Nederlandse Kultuurkamer. Met haar besluit dit niet te doen, nam haar leven een ingrijpende wending. De schilderes die zich op dat moment op de top van haar artistieke kunnen bevond, zou tot na de bevrijding geen penseel meer aanraken.

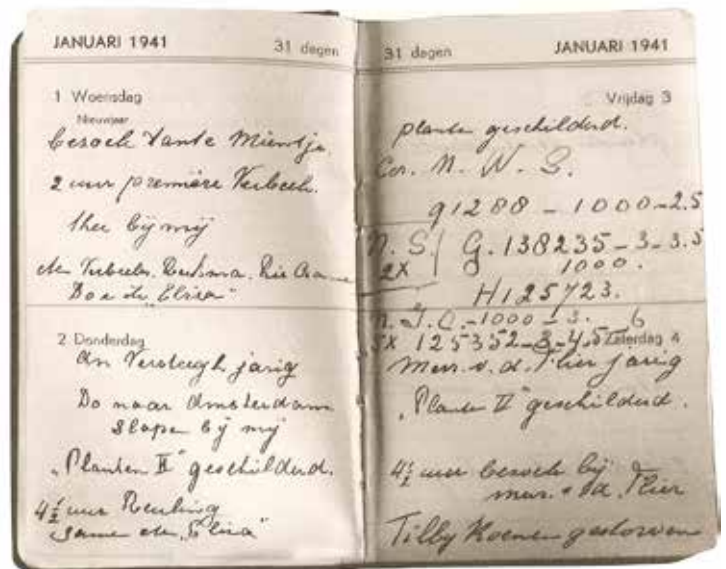
In de dubbele bodem van haar schilderkist verstopte ze bonkaarten en tal van andere spullen

Het linnen bleef in de kast en haar schilderkist ging voortaan dienst doen in de strijd tegen de vervolging. Ru bouwde die om tot een geheim wapen met dubbele bodem. Daaronder verstopte ze bonkaarten en tal van andere spullen. Onder de schuilnaam 'Tante Zus' en met haar netwerk wist Ru overal mensen bereid te vinden om kinderen een veilig onderkomen te bieden. Ze zorgde voor vervalste persoonsbewijzen en nam kinderen mee op de fiets of in de trein om ze persoonlijk af te leveren op hun onderduikadres. Was een kind ergens niet veilig, dan vond ze telkens weer een ander onderduikadres.

Hanneke Lankhout

"Hanneke, je gaat een tijdje logeren met tante Zus", had haar moeder gezegd. Meer niet. Aan de hand van tante Zus – Ru Paré – stapte de zesjarige Hanneke Lankhout in 1942 in de trein naar het noorden. Ze had wat kleren bij zich en een sprookjesboek. De komende tweeënehalf jaar zou ze op twaalf verschillende adressen wonen, twaalf keer een andere naam krijgen en twaalf keer een ander verhaal vertellen. Het enige vaste punt in haar leven was tante Zus. Ze kwam altijd op de fiets met een schilderskist achterop. Die kist had een dubbele bodem. Onder de tubes verf verborg ze voedselbonnen, kleren en cadeautjes. "Tante Zus kwam altijd onverwacht en ik had gemengde gevoelens, als ze weer opdook. Aan de ene kant was het heerlijk dat ze kwam. Dat betekende dat je nog veilig was en dat je even over thuis kon praten. Maar het betekende ook dat je weer naar andere mensen moest, weer naar een andere plek."

Hanneke Gelderblom-Lankhout bij de opening van de oeuvertentoonstelling in Pulchri Studio, naast het schilderij 'Schepen in de haven' dat zij kreeg van Ru Paré. Foto: Jan Bron Dik

Agenda Ru Paré uit de oorlogsperiode (collectie Agnes Deckers).
Foto uit 'Verzetsheldin met schilderkist'

Hanneke Lankhout vertelde dit in 1994 aan dagblad Trouw. Inmiddels is mevrouw Gelderblom-Lankhout, oud-politicus voor D66, 82 jaar. In het interview vertelde zij het verhaal van Ru Paré, de Haagse kunstschilderes die haar en 51 andere joodse kinderen het leven redde door ze van onderduikadres naar onderduikadres te brengen. "Een verhaal dat maar weinig mensen kennen, omdat tante Zus er zelf nooit over sprak. Ze vond het de gewoonste zaak van de wereld dat ze hielp waar ze helpen kon. Wilde er na de oorlog niet veel over zeggen, zelfs niet tegen Loe de Jong. Er staan dan ook maar twee regeltjes over haar in zijn standaardwerk."

Wim Willems. Foto Arash Nikkhah

Door haar werk als kunstenares kende Ru Paré haar opa Henri Lankhout en zijn drukkerij in Den Haag goed. Bij Lithografie Lankhout kwamen kunstenaars zelf hun tekeningen op stenen lithograferen. Zo kwam Ru in contact met Hanneke's ouders. "Toen ons gezin gevaar begon te lopen, heeft ze aangeboden ons in veiligheid te brengen. Ik was het eerste kind waarover ze zich ontfermde." De manier waarop zij verzet heeft gepleegd, is ook anders dan het beeld dat de naoorlogse generaties vaak van verzetswerk hebben: heroïsch met een snuffje geweld. Het verzet van deze vrouw lag in de creativiteit waarmee ze oplossingen zocht."

"De laatste keer mocht ik een brief meegeven voor mijn moeder. Ik had als kind daar keurig de plaats, datum en andere gegevens waar ik verbleef boven geschreven. Tante Zus knipte die gegevens er uit om te voorkomen dat ik gevonden werd als de brief in verkeerde handen viel. Wat ze er niet had uitgeknipt, was het woordje 'houdoe' onderaan. Door dat woordje heeft mijn moeder me na de bevrijding kunnen terugvinden. Ze fietste elke pastorie in Brabant langs om te vragen of ze daar een Hanneke kenden. Brabant was tenslotte de enige streek waar men elkaar groet met 'houdoe'."

Erkenning

Na de oorlog pakte Ru Paré het schilderen weer op. In 1945 kreeg ze de Gerrit van der Veen-medaille uitgereikt en in 1968 werd zij in Israël geëerd met een eigen boom in de Laan der Rechtvaardigen van Yad Vashem. Zij hield contact met een aantal van haar onderduikkinderen maar koos er voor om naar de achtergrond te verdwijnen. Over haar heldhaftige optreden praatte ze nooit. Zij zag zichzelf niet als dappere verzetsheld – ze had gewoon gedaan wat ze moest doen.

"Ze was onzichtbaar, hield haar mond en liet zich ook na de oorlog niet voorstaan op haar daden."

"Toen de Haagse Houtwijk werd gebouwd en ik hoorde dat in de nieuwe verzetsheldenbuurt een straat zou worden vernoemd naar Johan Polet, kon ik dat niet uitstaan", zei Hanneke Gelderblom-Lankhout, die toen gemeenteraadslid was. "Die man was meteen lid geworden van de Kultuurkamer, Ru Paré heeft dat pertinent geweigerd. Die meneer was zo iemand die in 1944 nog gauw effetjes in het verzet ging. Ik weet een veel betere naam met een P, zei ik." De Ru Paréstraat kwam er in 1988. Maar dat ging niet zonder slag of stoot. Een Amsterdamse basisschool kwam door de publiciteit hierover op het idee om de naam Ru van Paré aan te nemen.

Ru Paré's schets van sloepen op het strand van Calella aan de Costa del Maresme, in de provincie Barcelona. Foto: Jan Bron Dijk

Met dank aan Jan-Ewout van der Putten (Diepenveen), van de Ru Paré Stichting. Foto uit 'Verzetsheldin met schilderkist'

Wim Willems had in 2015 met Hanneke Verbeek de joodse gemeenschap in vooroorlogs Scheveningen beschreven in het boek 'Hier woonden wij. Hoe een stad zijn joodse verleden herontdekt'. Mede hierdoor zette Willems zijn zinnen op het schrijven van een biografie over Ru Paré. "Wie zich niet laat horen, bestaat niet", schrijft de auteur op een van de eerste pagina's. "Het is daarom niet eenvoudig om, meer dan zeventig jaar na de gebeurtenissen, te reconstrueren hoe de verzetsvrouw Ru Paré te werk ging." Niettemin deed Willems dat, net als in zijn biografie over Tjalie Robinson, met grote zorg, inzicht en nuancering, in een elegante verweving van leven en werk.

"Ru Paré staat voor het vergeten vrouwelijk verzet in de Tweede Wereldoorlog."

In Pulchri Studio werd deze nazomer de oevretentoonstelling "Ru Paré, een vergeten kunstenares" gehouden met een overzicht van haar schilderwerk. Omdat 2018 werd uitgeroepen tot het "Jaar van Verzet", eerde Museon parallel met het uitkomen van Willems' boek over Ru Paré deze bijzondere en moedige vrouw dit jaar met de tentoonstelling 'De Onderduikkinderen van Tante Zus'.*

Uniek

Willems: "Ru Paré is exemplarisch voor een vergeten groep moedige vrouwen die het cement vormden van het verzet. Vrouwen die in stilte hun leven in de waagschaal stelden in een geweldloze strijd tegen de vervolging van kwetsbare mensen, om er daarna over te zwijgen." Ru Paré is, net als veel andere vrouwen die actief waren in de illegaliteit, bij het grote publiek onbekend gebleven. Het heeft lang geduurd, maar Ru Paré is nu algemeen erkend als verzetsheldin. Iemand die vanuit een stad als Den Haag, waar elke verzetsstructuur ontbrak,

zo'n groot en sluitend netwerk van contacten op kon bouwen, dat mag gerust uniek worden genoemd. "Onze engel uit de oorlog, noemden enkele joodse kinderen de vrouw dankzij wie zij aan de Shoah wisten te ontsnappen", schrijft Willems. Zelf typeert hij haar als 'Beschermvrouw uit de oorlog'. "Ru Paré was een onzichtbare heldin van iconische waarde." Met dit portret van haar leven en werk zorgt Willems dat zij alsnog haar verdiende plaats krijgt in de geschiedenis van Nederland.

Wim Willems – 'Verzetsheldin met schilderkist. Het leven van Ru Paré'. Boom, Amsterdam. €25,00.

** Van deze tentoonstelling is een kleine versie beschikbaar voor bibliotheken en scholen, met een educatief leskofferproject voor groep 7 en 8. Mocht hiervoor interesse hebben neem dan contact op met Gert-Jan van Rijn: gvrjn@museon.nl.*

Met dank aan Jan-Ewout van der Putten (Diepenveen), van de Ru Paré Stichting. Foto uit 'Verzetsheldin met schilderkist'

PERSONEN- EN FAMILIERECHT NALATENSCHAPPEN ONROEREND GOED ONDERNEMINGSRECHT

STATENLAAN 1
2582 GA DEN HAAG

T 070 306 04 57
INFO@NOTARIAATDEGIER.NL

VOOR MEER INFORMATIE:
WWW.NOTARIAATDEGIER.NL

Thuiszorg die bij u past

De 4 zekerheden van Evita Zorg

- 1 altijd en direct inzetbaar
- 2 alle zorg en ondersteuning thuis
- 3 vaste zorgverlener die bij u past
- 4 volgens afspraak op afgesproken tijd

Evita Zorg levert ook thuiszorg in het Statenviertel, bel voor informatie met onze wijkverpleegkundige.

Van Alkemadelaan 315
2597 AJ Den Haag
t 070-3141600

info@evitazorg.nl
www.evitazorg.nl

Yogashala

Yoga groeps-
& privé lessen

Ten Hovestraat 8
Den Haag
06 237 387 51
yogashala.nl

have a look inside

Villa Valentijn Den Haag
kinderdagverblijf

Kinderdagverblijf Villa Valentijn Den Haag (1e kinderdagverblijf in het Statenviertel) vanaf 1997 uw vertrouwde adres voor kinderopvang kunt u vinden aan de Frankenslag 145 in Den Haag. Ons landelijk registratienummer is 154505420.

Uitgebreide informatie kunt u vinden op onze website, t.w. www.villavalentijn.nl en emailadres info@villavalentijn.nl (zie ook Query code).

Telefonisch zijn wij te bereiken op 0854-890090.

Opgangvormen zijn o.a.: 40-, 48-, 52 weken p/j en flexibel.

Kinderdagverblijf Villa Valentijn Den Haag staat voor knusheid, gezelligheid en geborgenheid. Wij werken horizontaal. We hebben vier groepen in de volgende leeftijd: 3 mnd. - 1 jaar (Roze groep), 1 - 2 jaar (Gele groep), 2 - 3 jaar (Turquoise groep), 3 - 4 jaar (Rode groep). Waardoor we de kinderen op maat tijdens de verschillende ontwikkelingsstadia kunnen begeleiden en de overgang naar de basisschool optimaal is.

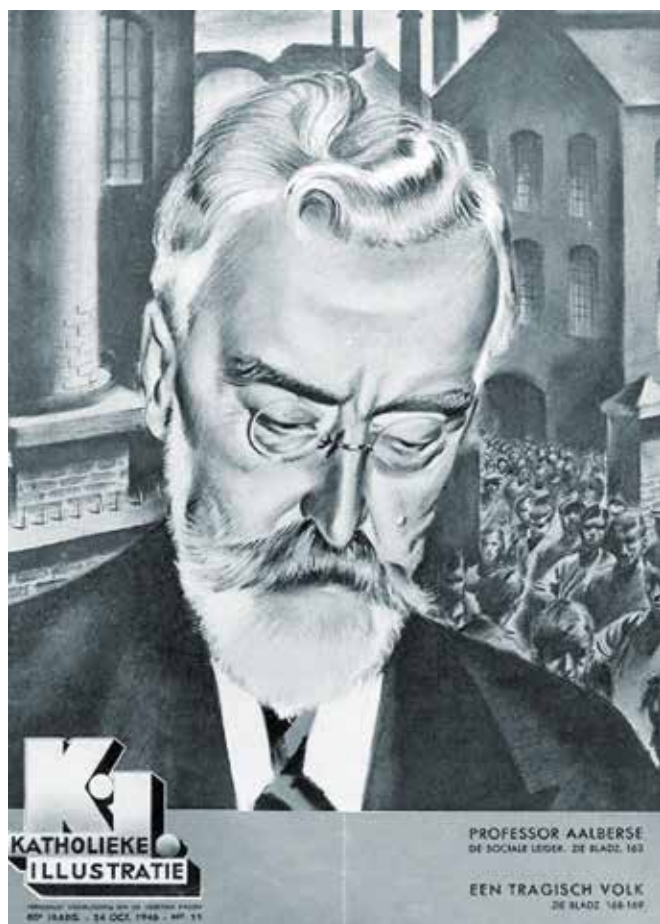
Bij Villa Valentijn Den Haag staat de ontwikkeling van het kind centraal.

Uit het dagboek van minister Aalberse (1871–1948)

Tekst: Karel Wagemans

Ook in het interbellum, de periode tussen de beide wereldoorlogen van de vorige eeuw, telde het Statenkwartier onder zijn bewoners diverse politici van landelijke bekendheid. Daartoe behoorde eveneens Petrus Josephus Mattheus – kortweg Piet – Aalberse, die toen met zijn gezin op de Johan van Oldenbarneveltlaan 82 woonde. Als (eerste) minister van Arbeid in Nederland had hij een belangrijk aandeel in de totstandkoming van veel sociale wetgeving, waaronder invoering van de 48-urige werkweek. Verdere werktijdverkortung vond pas plaats in de jaren zestig, met de invoering van de vrije zaterdag.

Piet Aalberse, op de voorpagina van het weekblad 'De Katholieke Illustratie', oktober 1946. Bron: huygens.knaw.nl/dagboekenaalberse

Van Leiden naar Den Haag

Gebooren en getogen in Leiden, werd hij na zijn studie advocaat, gemeenteraadslid, wethouder van Sociale Zaken en nadien Tweede Kamerlid. In september 1918 nam Aalberse zitting in het eerste kabinet Ruijs de Beerenbrouck. Dat bracht een verhuizing van de Leidse Witte Singel naar de Haagse Johan van Oldenbarneveltlaan met zich mee. Aalberse was toen alweer 20 jaar getrouwd met Elisabeth Johanna Maria Schmier (1871–1955), door hem Lize genoemd. Uit hun huwelijk werden acht kinderen geboren: zeven dochters en een zoon. Die kinderrijkdom hoeft de lezer van nu niet te verbazen, wanneer vermeld wordt dat de ouders degelijk katholiek waren. Hoewel een der dochters jong overleed, telde het gezin in 1918 toch nog negen personen. Dat de nieuwe woning in Den Haag derhalve ruim zou moeten zijn, was een eerste vereiste. Begin september 1918 bezocht Lize Aalberse een te koop staande woning in het Statenkwartier. Haar echtgenoot noteerde een dag later in zijn dagboek: "Gisteren is Lize weer eens naar een huis wezen zien. Ze kwam enthousiast thuis: een prachtig huis in de Van Oldenbarneveldtlaan, 82: op een plein, van drie kanten vrij en één kamer meer dan 't huis op den Frankenslag. Aber – f39.000! (...) 't Lag echter vijf minuten dichter bij school en kerk. Ik zou dadelijk moeten beslissen, anders was 't zeker weer weg! Zekerheidshalve ben ik vanmorgen zelf ook nog eens gaan kijken. Nu, 't is 'n

mooi huis; maar er moet nog veel in geveerd en behangen worden, wat thans zeer duur is". Maar na enig onderhandelen kocht Aalberse het huis voor 38.000 gulden, ongeveer € 250.000 nu. (Naar huidige maatstaven een 'koopje', want de geschatte marktwaarde ligt momenteel 6 tot 7 keer zo hoog!). Samen met vrouw en kinderen nam Aalberse er eind oktober 1918 zijn intrek.

In de bijna kwart eeuw dat hij er zou wonen, heeft hij diverse passages in zijn dagboek aan het verblijf op de Johan van Oldenbarneveltdlaan 82 gewijd. Deze passages staan in dit artikel centraal.

Dagboeken en dienstmeisjes

Met het bijhouden van een dagboek was Aalberse reeds als student begonnen en hij staakte er pas kort voor zijn dood mee. Het grootste deel van zijn aantekeningen, in de loop der tijd uitgegroeid tot ruim 3000 pagina's, heeft voornamelijk betrekking op zijn politieke en zakelijke besommeringen. Maar meer persoonlijke en huiselijke aangelegenheden kregen in zijn notities ook hun plaats. Eind november 1918 schreef hij: "Eindelijk ga ik weer eens wat opteekenen. Hoe jammer dat ik dit wekenlang niet kon doen. Vooreerst wegens de verhuizing. Ik had er eenvoudig geen gelegenheid toe. Daarna, toen na 8 november Nederland bedreigd werd met een revolutie: een weeklang hadden we twee- of driemaal daags ministerraad: elken dag ging ik om half tien van huis, en kwam eerst 's nachts half twaalf of twaalf uur weer terug. Wat een tijd van spanning is dat geweest! In één week tijd is mijn baard bijna geheel wit geworden." Maar de door Troelstra uitgeroepen revolutie mislukte jammerlijk.

"Ze kwam enthousiast thuis: een prachtig huis in de Van Oldenbarneveltdlaan 82: op een plein, van drie kanten vrij."

Piet Aalberse, bij de aankoop in september 1918

Andere zorgen deden zich na enige tijd voor op in het huishouden. De twee uit Leiden meegekomen en inwonende dienstmeisjes zegden per 1 augustus 1920 hun betrekking op, "omdat ze dichterbij haar vrijers in Leiden en Haarlem willen zijn!" noteert Aalberse met kennelijke verbazing. Hun vervanging bleek nog een opgave, want betaalbare hulp was toen niet makkelijk te krijgen. In dat opzicht waren de Duitse meisjes en vrouwen, die hun door economische malaise getroffen vaderland verlieten om hier in de huishouding brood te verdienen, een uitkomst. Ook bij Aalberse kwam er eentje in huis, die tevens de gewaardeerde zorg voor de maaltijden op zich nam.

Johan van Oldenbarneveltdlaan 82. Foto: Abe van der Werff

Overigens had Aalberse die maand andere kopzorgen, want de onder zijn verantwoordelijkheid tot stand gekomen Arbeidswet was juist toen onderwerp van parlementaire behandeling. En dat legde een groot beslag op zijn tijd. Zoals koningin-moeder Emma in dat verband daarover tegen Lize Aalberse opmerkte: "Uw man werkt zelf wel twaalf uur per dag en de arbeiders laat hij maar acht uur werken; het was voor beiden misschien maar beter, wanneer 't omgekeerd was!"

Ontspanning en vreugde vond Aalberse in zijn familieleven. Tussen 1920 en 1940 vormde de Johan van Oldenbarneveltdlaan 82 herhaaldelijk het decor van diverse feestelijke hoogtepunten. Zo vond er op zondag 16 mei 1920 de verlovingsreceptie van (oudste) dochter An plaats. Haar vader noteerde hierover met gepaste trots: "Er zijn 107 mensen geweest, terwijl er 47 bloemstukken waren ingekomen. Onze salon en mijn studeerkamer waren één lustwarande. 't Was 'n prachtig gezicht. Verschillende ministers kwamen met hun vrouwen."

Oorlog en huiszoeking

Aalberse beëindigde zijn ministerschap in 1925 toen het tweede kabinet Ruijs de Beerenbrouck terugtrad om vervolgens in de Tweede Kamer terug te keren als lid van de Rooms-Katholieke Staatspartij. Van 1936 tot 1937 was hij Kamervoorzitter om daarna lid van de Raad van State te worden. Na een periode vol onzekerheid en spanning vielen op 10 mei 1940 de Duitsers ons land binnen en brak WOII uit. Aalberse schrijft op woensdag 15 mei: "Een verschrikkelijke dag was die van gisteren. 's Middags werd Rotterdam gebombardeerd. De rookwolken kon men hier in Den Haag zien." Wapenstilstand en overgave volgden. Overwogen werd of de leden van de Raad van State samen met koningin en ministerraad niet eveneens naar elders moesten uitwijken.

Het bruidspaar verlaat de ouderlijke woning. Links professor Aalberse.

Huwelijk dochter Joke. Foto voor de deur van de Van Oldenbarneveltlaan 82. Bron Haagsche Courant, d.d. 21 juli 1938

Aalberse noteert hierover: “Ik zie er erg tegenop, niet zoozeer voor mijzelf, als wel omdat ik mijn lieve Liesje dan hier moet achterlaten. Ik weet nu niet hoe ’t met de kinderen is. Dan zal ik ook niet weten hoe ’t haar gaat. Een ontzettend vooruitzicht. Gelukkig is onze dochter Lies dan nog bij haar, met de trouwe dienstbode. Maar hoe zullen deze drie vrouwen zich moeten redden, als Den Haag bezet wordt en er wellicht Duitsche inkwartiering komt?”

Ondertussen steeg elke dag de ongerustheid over oudste dochter An en haar gezin. Op 26 mei schrijft Aalberse: “Nog steeds geen berichten over An en Frans en hun vier kinderen. ’t Is nu vandaag veertien dagen geleden dat ze uit Breda vluchtten. We weten nu dat ze in Zundert zijn geweest. Maar niemand heeft ze verder gezien. Ik blijf vermoeden, dat ze naar Antwerpen zijn doorgefietst. Maar als ze daar gebleven zijn, waarom zijn ze dan nu nog niet terug?” Grote opluchting is er als op maandag 17 juni 1940 het bericht komt dat An en Frans met hun vier kinderen gezond en veilig in Bordeaux zijn. Daarover schrijft Aalberse: “Zij zitten in zorg over ons, omdat we niets van hen gehoord hebben. Deze brief is gedateerd 4 juni, dus al bijna veertien dagen geleden. (...) Zoojuist deelde de radio mede, dat Pétain (...) gisterenavond aan de Duitschers aangeboden had de wapens neer te leggen. Dit is dus voor Frankrijk ’t einde van den oorlog. Hoe verschrikkelijk dit ook is, volgt er voor ons de goede conclusie uit, dat An en Frans

nu weldra zullen kunnen repatriëeren. Maar wat zullen voor ons land de gevolgen van dezen eclatanten nederlaag zijn? Engeland zal nog wel doorvechten. Van een vredessluiting zal voorloopig nog wel geen sprake zijn. Wij blijven dus voorshands nog bezet gebied.” De oorlog zou, weten wij nu, nog vijf jaar duren.

Begin 1942 hield Aalberse op zijn dagboek bij te houden, omdat – zoals hij later schrijft – het te gevaarlijk was “om die aantekeningen in huis te hebben met het oog op een niet onwaarschijnlijke huiszoeking door de *Polizei*.” Een verstandige beslissing, want zo’n huiszoeking vond inderdaad enkele maanden later plaats. Aalberse verbleef op dat moment buiten de deur. Toen hij met de tram naar huis kwam, wachtte zijn dochter Lies hem bij de halte op om te vertellen wat er gaande was. Thuisgekomen ging Aalberse in zijn eigen woorden “terstond naar boven en trof daar een *Polizeiman* aan, bezig met mijn schrijftafel te onderzoeken. Hij was allesbehalve vriendelijk, gelastte me Duitsch te spreken en stelde op norsche afblaffende toon allerlei vragen. Ik bleef gelukkig doodkalm.” Diverse boeken en geschriften werden in beslag genomen. Maar niet de cahiers van zijn dagboek, die elders veilig opgeborgen waren. “Het liep over meer dan 50 jaren en was dus voor mij een kostbaar bezit, dat nu gelukkig voor confiscatie behoed was!”, aldus Aalberse.

Ontruiming

Kerstmis werd dat jaar voor de laatste maal door de familie op de Johan van Oldenbarneveltlaan gevierd. Op last van de Duitsers diende het Statenkwartier namelijk per direct ontruimd te worden in verband met de aanleg van de *Atlantikwall*. Op 29 december 1942 verlieten Aalberse en de zijnen dan ook noodgedwongen hun woning. Hij zou daarover later, in november 1944, schrijven: “t Was een droevig afscheid van mijn boekerij en van ons huis, waarin we juist 25 jaren gelukkig waren geweest en waar ik hard gewerkt had (...) Ons mooie, ruime, zonnige huis, waarin (ik) twee groote ineenlopende werkkamers had en omringd was van al mijn boeken, in vijftig jaren bijeengegaard! Voor de opberging van onze meubelen, serviezen, glaswerk, gordijnen, enz. had ik te Leiden (...) een leegstaande garage kunnen huren. Het grootste deel van mijn boeken vond onderdak in de bomvrije kelders van den Raad van State (...). Een ander deel, vooral de ‘mooie’ boeken, nam mijn zoon Piet in zijn kantoor (...). Enkele antieke meubelen, welke ik indertijd van den schilder Piet van der Hem [zijn overbuurman van de Johan van Oldenbarneveltlaan 101, red. KW] gekocht had, benevens het oud porcelein, dat van mijn grootouders afkomstig is, mocht ik opbergen bij (een vriend) in de Juliana van Stolberglaan, een waarschijnlijk zeer veilige buurt.” Een ernstige misrekening, zoals uit het bombardement op het Bezuidenhout van 3 maart 1945 zou blijken!

“Uw man werkt zelf wel twaalf uur per dag en de arbeiders laat hij maar acht uur werken; het was voor beiden misschien maar beter, wanneer ’t omgekeerd was!”

Koningin-moeder Emma tegen Lize Aalberse

Laatste jaren

Zelfs tijdens de hongerwinter bleef het verlies van zijn vroegere huis aan Aalberse knagen. Medio februari 1945 noteert hij: "De toestand is werkelijk onhoudbaar geworden. Dagelijks sterven de mensen hier bij tientallen den hongerdood. Dysenterie neemt sterk toe. De menschen breken gewoon de ontruimde woningen, waaronder prachtige huizen, af om aan brandhout te komen. Men ziet dames in bontmantels achter handkarren met geroofd brandhout loopen! Ik vrees, dat van ons mooie huis, Johan van Oldenbarneveltlaan 82, dat nu al zoo lang leeg staat, ook wel niet veel meer over zal zijn. Daar 't in 't spergebied ligt, kun je niet eens er even naar gaan kijken. (Straks) zal ik van dit waardevolle pand wel niet veel meer over hebben dan de waarde van den grond. Enfin, bij alle andere ellende, kan er dit ook nog wel bij. We leven nu in de stemming: als we 't er maar levend af brengen!"

Aalberse en de zijnen deden dat, maar van een terugkeer naar hun oude woning was geen sprake. Zijn steeds slechter wordend gezichtsvermogen gaf hierbij de doorslag. Zoals hij op 23 mei 1946 schrijft: "Dit is de voornaamste reden geweest waarom ik na grooten innerlijken strijd aan mijn vrouw heb toegegeven, dat we niet naar ons huis in de Johan van Oldenbarneveltlaan 82 zouden terugkeeren, maar onzen intrek te gaan nemen in het groote pension der Ursulinen, Eykenburg. (...) Men is er nu druk aan 't repareeren. Maar 't zal wel begin juli worden eer we er onzen intrek in kunnen nemen. 'k Heb zoo 't gevoel alsof ik naar een oude mannenhuis verwezen word."

Na de verhuizing, die uiteindelijk op 1 augustus plaatsvond, volgt echter de notitie: "Ons bevalt 't hier uitstekend. De nonnetjes zijn bijzonder aardig voor ons; het eten is werkelijk

Het een of het ander.

Tekening van
Albert Hahn.

"U hebt gelijk, mijnheer Aalberse. ik hoor niet in de fabriek. Maar als ik thuis blijf en niet verdienen kan, mag ik dan mijn kinderen bij U te eten sturen?"

"U hebt gelijk, mijnheer Aalberse, ik hoor niet in de fabriek. Maar als ik thuis blijf en niet verdienen kan, mag ik dan mijn kinderen bij u te eten sturen?"

Ondanks zijn inzet voor sociale hervormingen ontkwam ook minister Aalberse niet aan de scherpe pen van politiek tekenaar Albert Hahn. Bron: histoforum.net

voortreffelijk, onze drie kamers zijn groot en vol licht (we wonen op 't zuiden) en de kapel is drie deuren van ons vandaan. We komen nu trouw elken morgen om acht uur in de H. Mis."

En daar op Eykenburg, in de Kruisbessenstraat in de Haagse Vruchtenbuurt, zijn beiden overleden. Ondanks de door Aalberse uitgesproken hoop dat hij zijn gouden bruiloft nog zou mogen vieren stierf hij 16 dagen daarvoor, op 5 juli 1948, 77 jaar oud. Zijn vrouw overleefde hem nog zeven jaar.

Kerstwinkel
nu open!

inpromptu

20 JAAR

Willem de Zwijgerlaan 52
070 355 43 73

Facebook / Instagram
www.inpromptu.nu

Piet Aalberse, in zijn studeerkamer op de Johan van Oldenbarneveltlaan 82. Bron: Katholiek documentatiecentrum

Petrus Josephus Mattheus (Piet) Aalberse (1871–1948) was een zoon van banketbakker en winkelier Bartholomeus Aalberse en diens vrouw Johanna Kerkvliet. Hij studeerde aan het Jezuïetencollege in Katwijk en daarna rechten in Leiden. In 1897 promoveerde hij op het proefschrift *Oneerlijke concurrentie en hare bestrijding volgens het Nederlandsche recht*. Als student richtte hij in 1893 met jhr. Ch.J.M. Ruijs de Beerenbrouck de Katholieke Leidse Studentenvereniging Sanctus Augustinus op. Na zijn promotie vestigde Aalberse zich als advocaat in Leiden. Al snel kreeg hij naam als spreker en publicist.

In 1899 werd Aalberse gemeenteraadslid in Leiden en in 1901 wethouder van Sociale Zaken. Hij was sinds de Reformatie de eerste katholieke wethouder en tevens de eerste wethouder van Sociale Zaken in die stad. In 1903 werd hij gekozen tot lid van de Tweede Kamer, een functie die hij tot 1916 vervulde. In datzelfde jaar werd Aalberse benoemd tot hoogleraar aan de Technische Hogeschool te Delft met als leeropdracht handelsrecht, staathuishoudelijk recht, arbeids- en fabriekswetgeving en mijnrecht.

Hij was minister van Arbeid in het eerste kabinet-Ruijs de Beerenbrouck (1918–1922). Dit was het eerste kabinet dat een apart Ministerie van Arbeid kende, waarmee Aalberse dus ook de eerste minister van Arbeid was. Overigens accepteerde Aalberse zijn ministerschap pas nadat men van conservatief-katholieke zijde akkoord was gegaan met zijn alom bekende plannen voor realisering van een aantal sociale wetten. Hiervoor had Aalberse jarenlang geijverd en kon zich nu

als minister met succes aan belangrijke sociale hervormingen wijden. In het tweede kabinet-Ruijs de Beerenbrouck (1922–1925) was hij minister van Arbeid, Nijverheid en Handel.

Gedurende de crisisjaren voor WOII was hij partijleider van de Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP). De sociaal-voelende en beminlijke Aalberse stond zeer kritisch tegenover het harde beleid van premier Hendrik Colijn, die alle heil zag in de “gave gulden”. Vanaf 1936 was Aalberse een jaar lang voorzitter van de Tweede Kamer, waarna hij lid werd van de Raad van State. Dat lidmaatschap duurde tot een jaar voor zijn dood in 1948. Toen in december 1945 de RKSP overging in de Katholieke Volkspartij (KVP) was hij daarvan lid geworden.

Aan Aalberse is onder meer de Arbeidswet (1919) te danken, die de arbeidsduur van werknemers regelde. Hij had veel aanzien bij de katholieke vakbeweging, maar werd ook door politieke tegenstanders gewaardeerd. Aalberse was geen staatsman in die zin, dat hij met één oogopslag het hele politieke slagveld overzag. Maar hij behoort vanwege zijn sociaal beleid tot de grootste politici die Nederland heeft gekend.

Links voor wie meer over Aalberse wil weten:

www.goo.gl/AQV9wh

www.goo.gl/i6A1p8

Wie meer uit de dagboek aantekeningen van Aalberse te weten wil komen, wordt verwezen naar de site van het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis te Amsterdam.

www.goo.gl/8cKB4C

Met dank aan Maarten Lak, die de redactie op het bestaan van deze site opmerkzaam maakte.

Johan van Oldenbarneveltlaan 82. Foto: Abe van der Werff

AFTER'S COOL

HUISWERK & BIJLES

REMEDIAL TEACHING

DIAGNOSTIEK

AFTER'S COOL Scheveningen
Pansierstraat 17-19, 2584 EG Den Haag
Floris Dierick, T 06 - 28307490
E scheveningen@afterscool.nl

Stukadoorsbedrijf Pronk

Gespecialiseerd in
ornamenten en lijstwerk

Telefoon: 070 354 44 27
Mobiel: 06 21 56 64 95
E-mail: info@pronkstukadoors.nl
www.pronkstukadoors.nl

Team Korff de Gidts:

Wegens succes uitgebreid!

 Korff de Gidts
Makelaardij

Van Boetzelaerlaan 1 | 2581 AA Den Haag | T 070 - 355 84 00 | info@korffdegidts.nl | www.korffdegidts.nl

ITALIA
Auto
CORSE

Specialist in **Alfa Romeo**

Onderhoud **Fiat** en **Alfa Romeo**

APK keuringen (*alle merken*) RDW-erkend

Schadeherstel (*alle merken*)

Verkoop nieuwe en gebruikte Alfa Romeo's

Alfa Romeo

Sonoystraat 80 - 90, 2581 VP Den Haag.
Telefoon 070 - 354 18 42

www.italiaautocorse.nl

Aandacht voor ouderen Mantelzorgers ontlasten

Wij bieden ouderen ondersteuning en gezelligheid bij de
dagelijkse bezigheden.
Samen wandelen, koken, winkelen, mee naar een arts of
theater, etc..

Vrijblijvend gesprek?
06-16771083 | info@leefleuk.nl | www.leefleuk.nl

Praktijk voor hypnotherapie, EMDR, regressietherapie en mindfulness

Hypnotherapie is een behandelmethode
om psychische klachten, psychosomatische
klachten en pijnklachten te helen.
De therapeut brengt je in trance (hypnose).

Goede resultaten bij:

- ⦿ angsten, bijvoorbeeld vlieg angst
- ⦿ spanning, stressklachten, burn-out,
- ⦿ pijnklachten zoals hoofdpijn of migraine
- ⦿ traumaverwerking o.a. auto-ongeluk
- ⦿ slaapproblemen en ontspanningsproblemen
- ⦿ fibromyalgie en reuma
- ⦿ misselijkheid, slikproblemen
- ⦿ prikkelbaar darmsyndroom

Meer
informatie?
Bel voor een gratis
kennismakings-
gesprek van een
half uur.

KERNcirkel
Robert Bronnewasser

Van Aerssenstraat 1, 2582 JD Den Haag
e-mail info@kerncirkel.nl
telefoon 06 - 53 53 10 54

Beroepsvereniging **NBVH** www.kerncirkel.nl
I speak English. Ich spreche Deutsch.

TE HUUR

Prachtig vakantiehuis + zwembad in de Marche (Italië)
www.casaitulipano.nl, Henkdekraa@gmail.com
of 06-54373002
H de Kraa, Frankenslag 19

Borstgezondheid belangrijk!?

Bij MammaHealth Borstgezondheid kunt u uw borsten op een
voordelige, deskundige, vrouwvriendelijke, pijnloze en veilige
wijze laten onderzoeken met behulp van thermografie.

www.mammahealth.nl, Johan van Oldenbarneveldlaan 2,
070-740 0099

POPPENTHEATER

Kooman's Poppentheater speelt sinds 1969 elke woensdag en
zaterdag om 14.30 uur kindervoorstellingen (5+) in het Staten-
kwartier. Bezoek een voorstelling met uw kind, kleinkind of
verjaardagspartijtje.

Frankenstraat 66, www.koomanspoppentheater.nl, 070-3559305

Hier had uw Statenkoeriertje kunnen staan!

"Statenkoeriertje": maximaal 30 woorden zwart-wit tekst.
Geen logo's. €30,00

Mirjam Kroemer: kroemer@kpnmail.nl

Brocante rechtstreeks uit Frankrijk

In Kringloop Zwedenburg 155 (Mariahoeve) is een aparte hoek
met brocante. Porselein uit Limoges, Gien, Villeroy Boch, etc.
Glaswerk, bibelots en cadeau-artikelen.

brocanteuitfrankrijk.blogspot.com, telefoon 070-3818696

SCHILDERLESSEN

Atelier Ineke Toetenel, Antonie Heinsiusstraat 37
Maandag dinsdag woensdag 11.00-13.30 of 19.30-22.00 uur.

Informatie 070-3523945 of inekeschilderlessen@versatel.nl

Rob de Winter - Computer audio video

Voor al uw oplossingen op computer en televisie gebied.
Bekijk de website voor meer informatie.

www.rob-de-winter.nl of bel met Rob de Winter: 06-47873066

Lampionnentocht in het Statenkwartier

Tekst: Abe van der Werff

Zondagavond 11 november 2018, het feest van Sint Maarten, was het weer zover. Ouders met jonge kinderen dromden samen op het Prins Mauritsplein. Voor de vierde keer werd in onze wijk een grote lampionnentocht gehouden. Spannend, in het donker! Zouden ze het droog houden? Nee, na een paar minuten al kreeg de lange stoet de eerste plensbui over zich heen. Toch stapte bijna iedereen dapper door. Hier en daar kregen kinderen snoepjes van lieve bewoners – moesten de kinderen eerst wel even mooi zingen. Na afloop reikte organisator Maarten Ruijters aan de stoere doorzetters zijn in te kleuren tekening uit, met een mandarijntje. De vijftien kinderen met de mooiste lampionnen verheugen zich nu op een vrolijke les in tekenen van hem.

Foto: Abe van der Werff

Foto: Timmie Thio

Foto: Abe van der Werff

Beste bewoners van het Statenkwartier,

Het Museon is nog duurzamer en milieuvriendelijker geworden met een groen dak van 1700 m²! De vegetatie op het dak zorgt voor de opvang van fijnstof uit het verkeer en voor opname van hemelwater, waardoor de riolen minder belast worden bij hoosbuien. Dat is goed voor ons mooie Statenkwartier. De aanleg van het dak was een groot project dat enige maanden heeft geduurd en dat voor overlast heeft gezorgd.

Wij doen graag iets terug voor onze burens en nodigen de bewoners van het Statenkwartier dan ook graag uit op zaterdag 22 december 2018 om het Museon gratis te komen bezoeken, bij inlevering van deze bon die geldig is voor 4 personen.

U komt toch ook?

Hartelijke groet, **Marie Christine van der Sman, directeur Museon**

MUSEON

ontdek
de wereld

Deze persoonlijke voucher geeft gratis toegang tot het Museon op 22 december 2018 voor maximaal 4 personen

Onze dank

Het was een bijzonder geslaagd weekend! Wij danken allen die de organisatie behulpzaam zijn geweest bij de aankondiging van onze expositie Kunst aan Huis, de bezoekers voor hun interesse en bovenal voor alle positieve reacties die wij mochten ontvangen. Het was mede door de redactie van de Statenkoerier een succesvol evenement waar we met plezier op terugkijken. Tot over twee jaar!

Debbie van Bruggen
Flory Hofland
Veronique Uytendogaard
Laura Karstens
Helmi Schellinger
Carole Swarthof
Ariane Gordijn
Max Baris

Sandra Simonis
Nelleke Lettinga
Olga van Buul
Queenie Visser
Marlies Hofstede
Micky Bish
Jan Veldkamp
Frank Peltenburg

Wilt u doneren? Graag!

Wij mogen ons de afgelopen tijd verheugen over veel positieve en enthousiaste reacties over de Statenkoerier. Qua inhoud, maar ook wat betreft het uiterlijk: "Wat is 'ie mooi, tegenwoordig!" of: "Dit is geen gewoon buurtblaadje meer, maar een prachtig magazine!". Met uw lof en complimenten zijn wij als bestuur, evenals de drijvende krachten achter dit blad – de vrijwilligers van de redactie en de vormgevers – vanzelfsprekend zeer ingenomen.

Ook als bestuur leunen wij veel op dit fijne blad. Het is één van de mooiste manieren om het 'wijkgevoel' tot uitdrukking te brengen, met diepgravende onderzoeksartikelen, uitgebreide interviews en aankondigingen van bijzondere wijkevenementen.

Graag willen we op deze voet verder. Echter, ons wijkblad drijft volledig op de inkomsten van adverteerders. Gelukkig hebben zij interesse in dit wijkblad, dat iedere bewoner van het Statenkwartier immers gratis ontvangt, en kunnen we financieel bijna altijd quitte spelen. Maar mocht u ons werk willen steunen, dan zijn wij heel blij met een donatie! U kunt deze overmaken op bankrekening-nummer: **NL85 INGB 000 0175 903**, o.v.v. "donatie Statenkoerier". Alvast onze dank!

Bestuur Wijkoverleg

Van de voorzitter

Beste Statenkwartierders!

De dagen worden korter en de discussie over winter- of zomertijd zal mogelijk een uitslag geven waarbij we één ding zeker weten: we hoeven niet meer tweemaal per jaar de klok te verzetten. Voor mij persoonlijk heerlijk, en ik hoor dat er meer mensen content mee zouden zijn.

Nu u dit leest zal de Kerstversiering al wel bij u hangen en is het grote Sinterklaasfeest alweer achter de rug. Zo gaat het maar door... 2018 is mijn eerste jaar als voorzitter van het bestuur van het Wijkoverleg Statenkwartier. Een bewogen jaar voor mij persoonlijk met onder andere een stamceltransplantatie. Maar vooral een jaar waarin er weer het nodige gebeurde in ons Statenkwartier.

De plannen voor de herinrichting van de Frederik Hendriklaan, Aert van der Goesstraat en Willem de Zwijgerlaan nemen steeds duidelijker vormen aan. Zodra daar meer over te melden is zullen wij dat zeker doen. Want we zijn allemaal, ik zeker ook, enorm benieuwd hoe onze winkelslagader er straks uit komt te zien. En wat een fijn winkelgebied het zal worden.

U heeft ongetwijfeld al het een en ander meegekregen over de plannen om ons Statenkwartier zo duurzaam mogelijk te maken wat betreft de energievoorziening. Een enorm spannend plan! Wij leggen de lat best hoog, maar we willen dan ook het allerbeste voor ons allemaal.

Ondertussen gaan alle activiteiten gewoon door. Ik wilde ze eerst allemaal opnoemen maar dat wordt een erg lange lijst. Toch krijg ik wel eens opmerkingen en vragen wat wij als bestuur nu eigenlijk doen? Wat wij – in mijn eigen woorden – als hardwerkende vrijwilligers (nee, wij krijgen hier echt geen geld voor), als wijkoverleg voor de bewoners doen? Wij overleggen bijvoorbeeld, met de gemeente over veel verschillende zaken die onze wijk raken, of met andere organisaties en instanties. En onze eigen vergaderingen over alle activiteiten voor de wijk.

Maar of dat voor de vraagstellers dan voldoende is?

Daarom zeg ik hier meteen maar duidelijk dat wij als bestuur voor het komende jaar het goede voornemen hebben dat wij meer ons best gaan doen om voor alle wijkbewoners bereik-

baar, aanspreekbaar en herkenbaar willen zijn. Niet alleen via de Statenkoerier, maar ook via de website en anderszins.

Graag roep ik u op om met ons mee te denken hoe wij belangwekkende informatie over het Statenkwartier nog beter bij u in huis krijgen... en hoe u daarbij kunt helpen. Ik hoop op uw medewerking te mogen rekenen. Want we moeten het uiteindelijk allemaal samen doen!

Stuur uw ideeën en suggesties naar:

wijkoverleg@statenkwartier.net

Namens het hele bestuur wens ik u een heel gezond en vrolijk 2019 en graag tot ziens in het Statenkwartier!

Marjolein de Jong

Voorzitter Wijkoverleg Statenkwartier

Colofon

De Statenkoerier is een uitgave van het bestuur van het Wijkoverleg Statenkwartier.

Bestuur wijkoverleg@statenkwartier.net

Redactie statenkoerier@statenkwartier.net

Jaargang 39, uitgave december 2018, nummer 4.

De Statenkoerier verschijnt viermaal per jaar en wordt gratis huis-aan-huis bezorgd. Oplage 6.600.

Verschijningsdatum volgend nummer: vanaf 11 maart 2019.

Kernredactie Statenkoerier

Jan Bron Dik, eindredacteur

Menno de Groot

Abe van der Werff

Contactpersoon bestuur Wijkoverleg

Nuweira van Goens Youskine

Vaste medewerkers

Sigrid van Iersel

Jorien Jansen

Mark en Marie-Louise Sekrève

Karel Wagemans

Druk: Edauw + Johannissen Drukkerij, Den Haag

Verspreiding: Huis Aan Huis Amsterdam

Vormgeving: Studio Eyal & Myrthe, Den Haag

De Statenkoerier wordt bezorgd op alle adressen in het Statenkwartier, óók indien NEE-NEE stickers zijn toegepast. Aldus is besloten op de wijkvergadering van 12 november 2013 en is herbevestigd op 16 november 2016. Veel gebruikers van NEE-NEE stickers ontvangen graag de Statenkoerier maar willen verschoond blijven van overig drukwerk. Wie geen prijs stelt op de Statenkoerier kan dit melden op info@statenkwartier.net met vermelding van het woonadres.

Hebt u vragen of opmerkingen?

Mail naar statenkoerier@statenkwartier.net

Abonnement: €20,00 per jaar. Aanvraag sturen naar statenkoerier@statenkwartier.net

Vrienden van het Statenkwartier

Bankrekening NL85 INGB 0000175903 t.n.v. de stichting Vrienden van het Statenkwartier, Den Haag.

Voorpagina foto: Abe van der Werff

© Auteursrecht Wijkoverleg Statenkwartier

Adverteren in de Statenkoerier

Formaten (breed × hoog) en tarieven per plaatsing:

1/1 pagina 185 × 250 mm: €550,00 (omslag €750,00)

1/2 pagina 185 × 123 mm: €375,00 (omslag €550,00)

1/2 pagina 90 × 250 mm: €375,00 (omslag €550,00)

1/3 pagina 185 × 80 mm: €250,00

1/3 pagina 90 × 165 mm: €250,00

1/6 pagina 90 × 80 mm: €120,00

“Statenkoeriertje”: maximaal 30 woorden zwart-wit tekst.

Geen logo's. €30,00

Bij een jaarcontract betaalt u éénmalig 4 advertenties en krijgt u 20% korting op de totaalprijs. Een jaarcontract loopt van 1 januari t/m 31 december. Advertentietarieven zijn excl. pre-presswerkzaamheden. Mail voor meer informatie:

kroemer@kpnmail.nl

Advertenties voor het volgende nummer:

inleveren uiterlijk 31 januari 2019 bij Mirjam Kroemer,

kroemer@kpnmail.nl

Servicenummers

Stadsdeelkantoor Scheveningen Scheveningseweg 303

www.denhaag.nl/contact Tel: 14070

Politie Geen spoed, wel politie. 0900 - 8844

of **anoniem** 0800 - 7000

Teksttelefoon Voor doven en slechthorenden: 0900 - 1844

Uiteraard kunt u 24 uur per dag bellen met **112** (spoedeisende zaken)

Wijkagent (bureau Scheveningen): henry.stegehuis@politie.nl

Welzijn Scheveningen Algemeen Maatschappelijk Werk en ouderenadviseurs.

Tel: 070 - 416 20 20 / Website: www.welzijnscheveningen.nl

Dienstenwinkel: Tel: 070 - 360 14 65

Algemene burenhulp (gratis) Tel: 070 - 262 99 99

Wijk- en Dienstencentrum Couvéehuis Frankenslag 139

Tel: 070 - 3500694

www.welzijnscheveningen.nl/statenkwartier/couveehuis

Wijkbus Groot Scheveningen Tel: 070 - 3385495 / 070 - 3385496

Spoedeisende huisartsenhulp SMASH

Maandag t/m donderdag 17.00–08.00 uur

Weekeinde: vrijdag 17.00 uur tot maandag 08.00 uur.

Tel: 070 - 3469669

Dienstdoende apotheken Tel: 070 - 3451000

Tandartsendienst

Spoedgevallen nacht / weekend, Tel: 070 - 3110305

Dierenartsen weekenddienst

Spoedgevallen nacht / weekend, Tel: 070 - 3110307

www.alexandriabv.nl

PARKSTAETE
S C H I L D E R W E R K E N

www.parkstaeteschilderwerken.nl

CATS'HEUVEL APARTMENTS

STATENKWARTIER - THE HAGUE

LUXE KOOPAPPARTEMENTEN IN HET STATENKWARTIER

- 3- en 4-kamerappartementen met woonoppervlakte van 89 m² tot 214 m² • hoge kwaliteit eikenhouten visgraat parketvloeren met vloerverwarming • volledig ingerichte en mooi afgewerkte Siematic keuken
- luxe uitgeruste badkamer(s) • elk appartement is voorzien van eigen buitenruimte(n) • elk appartement heeft een zonnige en een koele kant • eigen berging • privéparkeerplaats in parking met videobewaking
- servicemanager 5 dagen per week op locatie • video intercom en persoonlijk beveiligingssysteem

REGELMATIG APPARTEMENTEN TE KOOP

VRAAG NAAR DE ACTUELE BESCHIKBAARHEID

Nelisse Makelaarsgroep - 070 – 350 14 00

WWW.CATSHUVELAPARTMENTS.NL